

Pia Strandman ja Pekka Vartiainen (toim.)

KUTU YAMK

Kulttuurituotannosta kirjoitettua

2018

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Toimitus: **Pia Strandman ja Pekka Vartiainen**

Copyright: **Kirjoittajat, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Metropolia Ammattikorkeakoulu**

Graafinen suunnittelu: **Elina Kosunen / Valovirta Design**

Taitto: **Anna-Greta Pennanen**

Julkaisija: **Kulttuurituotanto Ylempi AMK-tutkinto /**

Humanistinen ammattikorkeakoulu, Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017

Kannen kuva sekä kuva s. 39 : **Pixabay.com**

ISBN **ISBN 978-952-328-093-9** (print)

ISBN **978-952-328-092-2** (pdf)

Pia Strandman ja Pekka Vartiainen (toim.)

KUTU YAMK

Kulttuurituotannosta kirjoitettua
2018

Sisällysluettelo

- 4 **Aluksi**
- 5 **Kulttuuri aukene!**
Pia Strandman ja Pekka Vartiainen
- 8 **Ripaus akateemisuutta ja kauhakaupalla kehittämistä**
Katri Halonen ja Jari Hoffrén
- 12 **Artikkelit**
- 13 **Taiteidenvälisyyttä opetukseen**
Reetta Aarre-Ahtio
- 14 **Kunnalliset kulttuuripalvelut - yksin sooloillen vai yhteistyöllä?**
Arttu Eteläpelto
- 18 **Palvelupolun avulla Seinäjoen kaupunginteatteria kehittämässä**
Milla Hautala
- 23 **Sinfoniakonsertti - pysähtynyt traditio vai uudistuva palvelu?**
Maija Kylkilahti
- 26 **Yleisöt kaukana, kumppanit lähellä**
Susanna Kyllönen
- 30 **Vanhasta luopumalla kohti parempaa työhyvinvointia**
Sanna Lesonen
- 31 **Aikuiset työttömät aktiivisiksi taidelähtöisin menetelmin**
Eero Lounela
- 33 **Työtä selkeyttämällä ja hyvinvointia kehittämällä kohti tuloksia**
Sarianna Matikainen

- 34 **TEDx Koprivnica Library – sosiaalinen kirjasto yhteisön äänenkannattajana**
Kaisa Palomäki
- 38 **Kontula Electronic - festivaali lähiökulttuurin muutoksentekijänä Kontulassa**
Taina Petrell
- 40 **Asiakkaat keskiössä Amos Rexissä**
Marjo Pyykönen
- 42 **Konserttikeskuksen kiertuemalli: Konsertteja, sirkusta, teatteria ja performanssia yhdeltä luukulta**
Petri Pöyhönen
- 43 **Kulttuuria kuntiin: Monipuolisesti ja kaikille**
Henri Saari
- 44 **Tavoitteena motivoiva talkoopolku**
Sami Skantsi
- 49 **Kulttuurituottaja yhteistyön mahdollistajana**
Minna Taipale
- 50 **Taidemuseon yleisötyötä aikuisille – löytämisen ilon riistäjä vai oivaltamisen ohjaaja?**
Kirsi-Maria Tuomisto
- 55 **Kirjoittajat**

Aluksi

Kulttuuri aukene!

Pia Strandman ja Pekka Vartiainen

Tuhannen ja yhden yön tarinoissa on kertomus köyhästä puunhakkaajasta, joka löytää rosvojen luolaan kätkemät aarteet. Sisälle luolaan hän pääsee taikasanoilla ”Seesam aukene”, mistä on myöhemmin kehittynyt kulttuuriimme iskusana kuvaamaan kaikkia äkillisiä ja taianomaisia avautumisia uusiin, kätkettyihin maailmoihin.

Kun kulttuurituotannon ylemmässä tutkinnossa 2017–18 valmis- tunteita opinnäytetöitä esiteltiin huhtikuussa Helsingissä, tilaisuuden otsikoksi oli valittu sanat: Kulttuuri – Aukene. Otsikko luonnollisesti viittasi kyseiseen arabialaiseen satuun ja seesam-kasvin tavoin ympäristöön kaikkialle lentäviin kulttuuria kylväviin siemeniin. Kaksipäiväisen seminaarin aikana avattiin moninaisia kulttuurityötä määrittäviä kysymyksiä ja pulmia – ja poljettiin tietä aarteiden äärelle.

Kymmenisen vuotta sitten ilmestyneessä artikkelissaan kulttuuripolitiikan asiantuntija Simo Häyrynen näki kulttuurituotannon Suomessa toimivan yhtenä kärkenä kulttuuripolitiikan ja tuotannon henkistä ympäristöä ilmentävän kulttuurisen taustan kolmiossa. Tässä triangelissa kulttuuripolitiikka säätelee kulttuurista monimuotoisuutta, joka konkretisoituu kulttuurisia ilmiöitä tuotteistavissa toimissa. Ja koska kulttuuripolitiikan tehtävänä on mitata, arvioida ja säädellä, se toimii Häyrysen mukaan myös ilmiöiden ”erottelukoneena” ja niiden ”yhteen kutojana”, mihin antavat oman sävynsä Suomen maantieteelliset, väestörakenteelliset ja taloudelliset tekijät. Kulttuurituotannon voi näin katsoa olevan ajankohtaan kiinnittyvää reflektiota niistä lyhyen ja pitkän aikavälin strategioista, joissa kulkee jännite sen välillä, mitä kulttuurin pitäisi olla ja mikä on mahdollista.

Vaikka moni asia on maailmassa muuttunut kymmenessä vuodessa, kulttuurituotannon voi edelleen nähdä perspektiivistä, jossa kulttuuria määrittäviä ja kulttuuriksi määriteltäviä toimia hiotaan tietynlaiseen muottiin. Se mitä hiotaan, määrittänyt ajankohdan kulttuurisesta tilanteesta, ja ilmiöt nekin ovat muuttuvia ja

riippuvaisia yleisistä tai yksityisistä tarpeista. Kulttuuria hiovat myös monet muut tekijät, osin hallitsemattomasti ja itseohjautuvasti; eri ilmiöistä, tapahtumista ja konteksteista käsin. Kulttuurissa on korostunut myös ihmisten aktiivisuus ja oma tekeminen. Kuluttajan ja yleisön rooli on vaihtunut yhä useammin aktiiviseksi toiminnaksi, oman elämyksen rakentajaksi ja keskeisiksi toimijoiksi erilaisissa kulttuuritapahtumissa, uudenlaisen ympäristöjen haltuunottajiksi, niin henkisesti kuin fyysisestikin.

Viime vaiheessa ja yleisestä näkökulmasta kulttuuri voidaan nähdä toimintana ja vastauksena ympäristön haasteisiin. Se kattaa koko inhimillisen elämämme ja toimintamme; sen maailman, jonka koemme merkitykselliseksi ja josta arkikokemuksemmekin koostuvat. Voiko sitä todellisuutta hallita, on yksi oleellinen koko alan olemusta koskettava kysymys. Jokainen yksilö määrittää ja sanoittaa omaa kulttuuriaan, jokainen uusi kokemus ja elämys muokkaa sitä edelleen rakentaen pohjaa, jolle uudet kulttuurikohtaamiset asettuvat. Niitä myös aktiivisesti rakennetaan – tai hylätään. Onko kulttuurisia ilmiöitä ylipäänsä mahdollista ennakoita?

Mutta yhtä kaikki: kulttuurituotanto on aktiivisesti vaikuttamassa siihen, ja tulkitsemassa sitä, miltä kulttuuriksi kutsumamme kenttä näyttää – ja mikä on kulttuurituottajien asema sen myötä. Alan koulutuksellinen haaste onkin rakentaa maahamme kulttuurituotannon kaikista mahdollisuuksista tietoinen ammattikunta, jolta löytyy myös yksilöllistä, yhteiskunnallista ja sosiaalista vastuunkantoa – taipumusta kulttuuriseen aktivismiin.

Ylemmän ammattikorkeakoulun seminaarissa kuultiin alan kehitystyötä suuntaavia toimenpiteitä, joiden myötä kuvamme kulttuurista ja kentän toimijoista tulee varmasti muuttumaan – jos ei aivan heti, niin lähitulevaisuudessa. Temaattiset piipahdukset taiteen ja kulttuurin lähialueilta monialaisille pelikentille vahvistivat näkemystä kulttuurista ihmisten keskinäiseen kommunikointiin vaikuttavana tekijänä.

Tässä julkaisussa tammikuussa 2017 kulttuurituotannon opintonsa (YAMK) aloittaneen ryhmän opinnäytetöistä ovat luettavissa kulttuurialaa tänään ja lähitulevaisuudessa ravisuttavat trendit ja hiljaiset signaalit. Uusien asiakaspalvelujen kehittäminen ja markkina-alueiden löytäminen, pölyjen pyyhkiminen vuosikymmenten takaisten käytäntöjen yltä, yhteistyöverkoston ja kumppanuuksien rakennusvälineiden innovointi ja kulttuurialan katvealueille unohdettujen toimijoiden uudelleen löytäminen antavat temaattista selkärankaa tuotantojen kenttää kehittäville toimenpiteille. Näiden kohdistuminen teattereihin, museoihin, kunnallisille kulttuuripalveluille välittävälle organisaatiolle ja vapaaehtoistyötä kehittäville tahoille sekä luovan alan sektorilla vaikuttaville yrityksille antavat pontta ja nostetta alan toimijoille.

Näin ammattikorkeakouluissa laadittavat opinnäytetyöt edustavat tänään tutkimukselliselle kehittämistyölle määriteltyjä innovaatioiden ja uusien kokeilujen testaamisen ja käyttöönoton akateemista nykytraditiota, jota osataan jo hyödyntää myös työelämässä. Siitä kertovat työelämän toimijoiden kautta tulevat aloitteet ja tilaukset korkeakouluille.

Arabialaisessa tarinassa aarteen löytäjä saa peräänsä 40 rosvoa, mutta selviää neuvokkuutensa ja uskollisen apurinsa avulla.

Kulttuurituottajalle ei aarteensa löytämiseksi tai sen säilyttämiseksi ole taikasanoja tarjolla, mutta sitäkin enemmän mahdollisuuksia yhteistyöhön ja yhdessä tekemiseen. Ja kun itseltä löytyy vielä taitoa löytää ja esittää kysymyksiä sekä kyseenalaistaa totuttua, kulttuurityötä rokottavien rosvojen pyrkimykset taintuvat ja uhkakuvat talttuvat. – Kuin sadussa ikään.

SIMO HÄYRYNEN: ”Kudontaa vai erottelua? Kulttuuripoliittikka kulttuurituotannon kehyksenä.” Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit. Toimitaneet Maarit Grahn ja Maunu Häyrynen. Tietolipas 230. SKS 2009.

Ripaus akateemisuutta ja kauhakaupalla kehittämistä

Katri Halonen ja Jari Hoffrén

Artikkelin taustana ovat Humanistisen ja Metropolia ammattikorkeakoulujen kulttuurituottaja (ylempi AMK) -tutkinnon ja Sibelius-Akatemian Arts Management (musiikin maisteri) -ohjelman opetussuunnitelmien tekstit opinnäytetyön osalta. Molemmat tutkinnot tähtäävät kulttuurialan asiantuntijoiden kasvattamiseen luovan alan tai sitä hyödyntävien alojen palvelukseen. Yksi asiantuntijuuden näytämisen tapa on opinnäytetyö. Tässä artikkelissa kysytään, eroavatko opinnäytetyöt toisistaan tavoitteiltaan ja toteuttamistavoiltaan, ja jos eroavat niin miten.

Tekstin kirjoittajat ovat toimineet akateemisen ja soveltavan korkeakoulutuksen rajamaastossa ja saaneet tutkijakoulutuksen akateemisessa maailmassa. Kulttuurituottaja (yamk) opinnäytetöiden ohjaus on kuulunut työhömmme ammattikorkeakoulussa. Tarkoituksemme on profiloida ammatillisen master-tason opinnäytteitä kulttuurituotannon alueella peilaamalla niitä akateemisen opinnäytetyön tavoitteisiin.

Akateeminen tutkimusprojekti vai työelämän tutkimuksellinen kehittämiskohde?

Silloin kun kulttuurituottaja (yamk) opinnäytetyö onnistuu briljantisti, on jokin käytännön työelämän haaste onnistuttu ratkaisemaan oivaltavalla tavalla. Ratkaisuun on päädytty kehittämisprosessin aikana kerätyn aineiston ja kirjallisuuden pohjalta. Prosessi tuloksineen ja kehitysehdotuksineen saataan kirjalliseen muotoon, jotta myös muut kehittämistyön

ammattilaiset voivat ottaa oppia hyvistä ja myös niistä heikommin onnistuneista kokeiluista.

Tarkastelemiemme oppilaitosten opetussuunnitelmissa painotuserot näkyvät hyvin. Kun Sibelius-Akatemian pro gradu -tutkielmassa ”opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan akateemisen tutkimusprojektin ja raportoimaan siitä opinnäytetyön muodossa”, niin kulttuurituotannon ylempään ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tavoitteena on ”vahvistaa opiskelijan osaamista suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehittämis- ja/tai tutkimushankkeita”. Asiantuntijuuden osoittaminen tapahtuu siis jälkimmäisessä ammatillisen kehittämistyön avulla.

Osoittaakseen osaamistaan pro gradu -opiskelijan on kyettävä määrittämään ”sisältö ja struktuuri akateemiselle tutkimukselle” sekä osoitettava ”kykyä itsenäiseen arviointiin valitsemansa aihepiirin alueella”. Tällaisia teemoja ei juurikaan nosteta esille ammattikorkeakoulun opinnäytetyön kriteereissä. Niiden sijaan ammattikorkeakouluopiskelijan on kyettävä ”soveltamaan tutkimustietoa ja käyttämään valittuja menetelmiä työelämän ongelmien erittelyyn ja ratkaisemiseen” sekä osoitettava ”valmiuksia itsenäiseen, vaativaan asiantuntijatyöhön”.

Pelkistetysti akateeminen tutkimus näyttää määrittyvän tutkimuksellisten menettelytapojen, menetelmien ja älyllisten operaatioiden ensisijaisuutena tutkimuskohteeseen nähden. Aiheina on ollut viime vuosina esimerkiksi Kari Jagtin ”Ylijäämätaidetta ja kulttuuriteollisuuden taidehävikkiä?: kulttuurialan järjestöjen edustajien näkemyksiä ’ylijäämätaidesta’ ja sen mahdollisuuksista” sekä Eero Tolppasen ”Talousarvon määritleminen kulttuurialalla: Suomen musiikkialan suppean klusterin talous vuosina 2011 ja 2012”.

Ammattikorkeakoulun kontekstissa puolestaan kehittämistarpeen valottama, ongelmalähtöinen case määrittää, millaista tutkimustietoa ja millaisia menetelmiä ongelmanratkaisussa hyödynnetään ja sovelletaan. Esimerkkejä ovat Riikka Öörnin ”Miljoonan euron tilaisuus. Tavoitteiden kautta tuloksiin. Case: Millennium teknologiapalkinnonjako”, Kaisa Palomäen ”Yhteis(ö)työtä ja musiikkikokeiluja. Uusia avauksia Valkeakosken kaupunginkirjaston tapahtumatoimintaan”, Marjo Pyykösen ”Amos Rexin kävijäprofiilien testaaminen. Tutkimusmatka motivaation saloihin” sekä Eero Lounelan työ ”Taidelähtöisyys yli 45-vuotiaiden työllistymisen edistämässä. Kehittämiskokemuksia Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän ESR-projektista”. Ammattikorkeakoulun työt ovat vuodelta 2018.

Tiedon ja toiminnan tasapainoilu

Akateemisen tutkimuksen ja ammattikorkeakoulun kehittämistyön näkökulmaero näkyy myös opiskelijan osoittaman osaamisen soveltamisen päämäärissä. Kun akateemisen opinnäytteen tekijän olisi kyettävä ”tunnistamaan ja ratkaisemaan tutkimuskysymyksiä taidehallinnon alueella ja ilmaisemaan tutkimustulokset kirjallisesti”, ulottuu ammattikorkeakoulun lopputyön kaari ”kehittämistarpeen määrittelystä tutkimuksellisen kehitysprosessin kautta tulosten soveltamiseen”.

Opinnäytetöitä koskevaa tiedon ja taidon tuottamisen arvioinnin pohjalta näyttäisi siltä, että akateeminen opinnäytetyö keskittyy enemmän uuden tiedon tuottamiseen ja siihen liittyviin älyllisiin taitoihin. Ammattikorkeakoulussa puolestaan keskiössä on työelämätilaajan konkreettisten ongelmien ratkaisemisen kannalta relevantin tiedon hankkiminen ja soveltaminen. Tietopohjan osalta ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt nojaavat akateemisen maailman tuloksiin ja hyödyntävät niitä omassa käytännön tehtävässään.

Ero akateemisten ja työelämälähtöisten tavoitteiden välillä näyttäytyy kirjallisuuden roolissa. Akateemisen tutkimuksen ytimessä ovat relevantti kirjallisuus ja tutkimuksen linkittäminen ilmiökenttään. Myös ammattikorkeakoulu painottaa kirjallisuuden merkitystä vankkana tietoperustana. Tietoperusta koostuu kuitenkin huomattavan paljon kirjavammasta aineistosta, koska opinnäytetyö linkittyy konkreettisemmin ongelmanratkaisuun. Perustana onkin usein tutkimuksia, mutta aka-

teemisesti arvioiden myös kevyempää jo valmiiksi sovellettua aikalaikirjoittamista kehittämiskohteesta tai sen liepeiltä. Eri-laisia mm. julkisen sektorin toimijoiden selvityksiä, tietokortteja ja strategioita hyödynnetään myös.

Tiivistäen: Kun akateemisessa maailmassa tuotetaan uutta, yleistämiskelpoista ja tutkittua tietoa nojaten aikaisempiin tutkimuksiin, ammattikorkeakoulussa tuotetaan aikaisempaa akateemisesti tutkittua tietoa ja muuta tietoperustaa hyödyntäviä (pääosin toiminnallisia) ratkaisuja. Tällöin ratkaisujen käyttökelpoisuuden – niiden laadun – ja käytetyn tietoperustan välillä on yhteys. Keskeistä on lähtökohtana olevan kehittämishaasteen (vertaa akateeminen tutkimuskohde) onnistunut määrittäminen. Sen myötä varmistuu käytetyn tutkimustiedon relevanssi ja tapaukseen parhaiten soveltuvien menetelmien tarkoituksenmukainen valitseminen.

Opinnäytetyö on muutosprosessin väline

Kulttuurituottaja (yamk) opinnäytetyö on tyypillisesti kehittämistehtävä tilaajaorganisaatiolle. Menetelmissä näyttäytyvät vahvasti toiminta, osallistaminen ja yhteiskehittäminen. Opinnäytetyö muuttaa edetessään tutkimuskohdetta ja on usein myös yksi muutosprosessin ajureista. Yhdessä tapauskohtaisemmin rajautuneen tietoa-aineksen (selvitykset, raportit, tilastokatsaukset, haastattelut, aivoriihet, kyselyt jne.) kanssa syntyy siinä määrin laadukkaita ongelmanratkaisuehdotuksia, että niihin myös tartutaan.

Kehittämistyö on yksi väline tukea muutosta, joka jatkaa kulkuaan varsinaisen opinnäytetyöraportin jälkeen. Toiminnan muutoksiin liittyy usein investointi- ja muita riskejä, joten esimerkiksi toiminnan muutossuositusten on oltava päteviä eli tiedollisesti perusteltuja. Toiminnan muutoksiin pyrkiminen erottaakin selvimmin ammattikorkeakoulun opinnäytteen pyrkimykset akateemisen lopputyön tiedontuottamisesta. Muutosprosessista kertoo vuoden 2018 töissä esimerkiksi Richard Silinin ”Fiksumpia tukimuotoja rakentamassa Kulttuuripalvelujen avustustoiminnan kehittäminen

Kauniaisten kaupungissa”, Maija Kylliläsen ”Klassisen musiikin konserttitradition kehittäminen. Case: Sinfonia Lahti” sekä Minna Taipaleen ”Laitetaan hyvä kiertämään”. Uudet yhteistyön muodot Lappeenrannan ja kolmannen sektorin välillä”.

Käytännön läheisyydestä tapauspohjaisuudesta seuraa myös mielenkiintoinen kysymys ratkaisukeskeisen tiedon

”Toiminnan muutoksiin pyrkiminen erottaakin selvimmin ammattikorkeakoulun opinnäytteen pyrkimykset akateemisen lopputyön tiedontuottamisesta.”

ja itse toimintasuositusten yleistettävyydestä. Akateeminen tieto on yleistettävää ja vaatii tapauskohtaisia soveltamisen tekniikoita. Kehitysorientoitunut tieto sen sijaan on monitasoisesti sidoksissa kehittämiskohteeseensa ja useimmissa tapauksissa vain osittain sovellettavissa kohdealueensa ulkopuolelle. Tässä mielessä tietoa soveltava kehittäminen on omanlaisensa taitolaji. Tietoa tuottaessa tuottajan tulisi tunnistaa työssään erilaisia kehittämisiongelmiä ja soveltaa hankkimaansa tietoa taiten, mutta monipuolisesti, ratkaisujen löytämiseksi. Vastaavasti akateemisessä tutkimuksessa käytetään case-aineistoa – tulokset vain ovat enemmän tietokeskeisiä. Joka tapauksessa, myös niissä löydösten soveltaminen tapauksen ulkopuoliseen maailmaan on toki mahdollista.

Opiskelijan rooli opinnäytetyössä

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tekijä vastaa ohjauksen turvin opinnäytetyönsä suunnittelusta, toteutuksesta sekä tuloksista ja niiden arvioinnista. Prosessin johtajan ohessa hänellä on myös muita rooleja, joiden välillä hän tasapainoilee. Hän on usein toimeksiannon tehneen organisaation työntekijä tai esimies, kehittäjä ja tutkija. Toimeksiantaja odottaa käytännössä hyödynnettävää tutkimuksellista prosessia, tuloksia ja kehittämistoimintaa. Oppilaitoksen ja toimeksiantajan odotukset ja reunaehdot voivat olla eriäviä. Toisinaan erilaiset näkemykset vaikkapa aikataulusta, raportointitavasta sekä tulosten julkisuudesta ja hyödyntämisestä voivat olla jopa ristiriitaisia.

Tätä kautta nähtynä opinnäytetyön tekijä toimii kädet syvällä savessa, tiukasti kietoutuneena osaksi tutkimuskohdetta, aineistonhankintaprosessia ja oman toimeksiantajansa jatkuvaa muutosta. Opiskelijan on opittava sovittamaan

lennossa kunkin tilanteen kannalta sopivia hattuja päähänsä saavuttaakseen asetetut päämäärät. Näin toimi esimerkiksi Sarianna Matikainen etsiessään tehostamisen keinoja yhteisöllisen ideoinnin avulla keväällä 2018 valmistuneessa opinnäytetyössään ”Organisaation eheyttämisen toiminnan tehostamiseen Case N.C.D. Production Oy”.

Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheilla toimeksiantajat antavat lausuntoja töistä. On varsin tyypillistä, että toimeksiantajat kokevat saaneensa suurta hyötyä työstä, vaikka se oppilaitoksen kriteereillä ei olisikaan tietopohjaltaan, menetelmälliseltä uskottavuudeltaan ja prosessin hallinnan näkökulmasta ihan yhtä timantti.

Ohjaajien loppumietteitä

Tämän artikkelin pohjalla on kahden eri organisaation opinnäytetyöohjaajan ajattelun yhdistäminen. Tekstiä tehdessä oli myös epävarmoja hetkiä. Mietitytti, mitä voi sanoa ja miten asioita voisi yleistää. Ratkaisu kuitenkin löytyi. Vaikka opinnäytetyöt ovat tekijänsä näköisiä ja siksi keskenään hyvin erilaisia, on niissä – akateemisen opinnäytetyön peilauspinnan kautta nähtynä – myös paljon samaa. Akateemisen työn palvelussa ja kiinnittyessä tutkijayhteisön tiedon tuotantoon ammattikorkeakoulun opinnäytetyö palvelee moni-ilmeistä kehittäjäyhteisöä ja toimeksiantajien joukkoa. Samalla tutkimuskohdetta ei tarkastella objektiivisuutta tavoitellen etäältä, vaan varsin usein työn tekijä on syvällä prosessissa mukana monessa erilaisessa toimijaroolissa. Ohjaajan keskeisenä tehtävänä onkin tukea ”kehittäjän viileää etäisyyttä” kohteeseensa.

Ratkaisuja kuumeisesti etsivää kehittäjää on siksi ohjattava myös sellaisen, mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman

”... opinnäytetyön tekijä toimii kädet syvällä savessa, tiukasti kietoutuneena osaksi tutkimuskohdetta, aineistonhankintaprosessia ja oman toimeksiantajansa jatkuvaa muutosta.

hyvin tieteellisin periaattein testatun tiedon pariin, jonka soveltaminen kehittämiskohteen tarpeisiin voisi tulla kyseeseen. Lisäksi on punnittava yhdessä tapaukseen parhaiten soveltuvia menetelmiä ja valittava paras yhdistelmä. Tällä etäisyyttä luovalla kaksoisvalotuksella mahdollisesti tiukaksikin solmuksi kiristynyttä ongelmaa voidaan lähteä ratkaisemaan luovasti, monitasoisesti ja monipuolisesti. Vastavasti kehittämissuositukset kypsyvät tiedollisesti pätevinä myös toiminnallisesti laadukkaiksi.

Opinnäytetyö on osa laajempaa toimeksiantajan muutosprosessia, jonka tulokset avataan avoimesti kehittäjäyhteisölle hyödynnettäväksi. Hyvä kehittämistyö sekä ratkaisee tilaajansa ongelmia, että on myös yleisemmin hyödynnettävissä joskus varsin toisenlaisistakin lähtökohdista rakentuviin kehittämistarpeisiin. Vastavasti kulttuurituotannon kentille palaava tuottaja harjoittaa monialaista asiantuntija-ammattiaan vankalla, kehittävällä työotteella.

Kulttuurituottaja ylempi AMK tutkinto opetussuunnitelma 2016-2020
<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/07/KU-TU-YAMK-OPS-2016-LOPULLINEN.pdf>

Sibelius-Akatemia, Arts Management, musiikin maisteri opetussuunnitelma http://www.uniarts.fi/sites/default/files/Arts_Management.pdf

Artikkelit

Taiteidenvälisyyttä opetukseen

Reetta Aarre-Ahtio

Opetushallitus on antanut määräyksen uusista Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista, jotka astuvat voimaan 1.8.2018. Uusina tavoitteina perusteissa ovat muun muassa taiteidenvälisyys opetuksessa sekä oppilaiden osallistaminen ja vastuunottaminen omasta opiskelustaan. Tässä artikkelissa tuon esiin konkreettisia esimerkkejä taiteidenvälisen yhteistyön toteuttamiseen taideoppilaitoksissa.

Taiteidenväliseen opetukseen ei kaikissa oppilaitoksissa ole totuttu. Uudet Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sitä kuitenkin edellyttävät. Helsingissä Annantalossa on toteutettu monen eri taiteenalan opettajan yhteistyönä vuoden kestävä kurssi, jossa oppilaat pääsevät kokeilemaan lyhyillä jaksoilla eri taiteenlajeja. Vuoden loppuksi syntyy jokin yhteinen teos, näyttely, tai tapahtuma. Samantyyppisiä tutustumiskursseja on ollut eri oppilaitosten sisällä, mutta ne ovat yleisimmin keskittyneet johonkin taiteenalaan, jonka sisällä on päästy kokeilemaan eri osa-alueita, kuten esimerkiksi musiikkioppilaitoksissa eri soittimia. Jatkossa tällaista tutustumiskurssia voisi laajentaa eri taideoppilaitosten välillä tapahtuvaan yhteiseen kurssiin.

Oppilaiden esitykset ovat monessa oppilaitoksessa joka-vuotinen käytäntö, mutta jatkossa voisi kannustaa oppilaita tekemään yhteistyötä eri taiteenalojen harrastajien kanssa. Esimerkiksi Nurmijärven tanssiopistossa ja musiikkiopistossa on tulossa uutena käytäntönä syventävien opintojen painotus taiteidenvälisyyteen. Kolmen vuoden opintojen aikana oppilaille tarjotaan yhteisiä tiiviskursseja, joiden tarkoituksena on saattaa eri taiteenalojen harrastajat yhteen ja tutustumaan taiteisiin monipuolisesti. Opintojen aikana on tehtävä pienimuotoinen yhteinen harjoitusprojekti toisen taiteenalan harrastajan kanssa ja opinnot päättävä lopputyö on oltava taiteidenvälinen projekti. Mikäli oppilaiden on vaikea löytää

toista lopputyön tekijää omaan projektiinsa, voi taiteidenvälisyys toteutua lopputyössä esimerkiksi tanssin ja visuaalisuuden yhdistelmänä, oppilaan omana valo- tai pukusuunnitteluna. Näin opintoihin tuotuna käytäntönä taiteidenvälisyys saadaan jalkautettua oppilaitoksen opetussuunnitelmaan.

Mikäli taiteidenvälisyyttä ei voida ujuttaa perusopetuksen sisälle, voisi yksi ratkaisu sen opetukseen tuomiseen olla kesäleirit tai -kurssit. Useat oppilaitokset järjestävät kesäkausina leirejä ja jatkossa nämä voisivat olla niitä foorumeja, joissa eri alojen taideharrastajat kohtasivat ja tekisivät yhteistyötä. Tässä olisi suositeltavaa myös yhteistyö laajemminkin kuin vain oman lähipiirin koulujen kesken. Jos paikkakunnalla ei toimi muita taideoppilaitoksia, voisi yhteisen leirin toteuttaa jonkun toisen paikkakunnan oppilaitoksen kanssa yhteistyönä. Kesäleireille kun tullaan helposti kauempaakin. Tämä edistäisi myös verkostojen kehittämistä Suomessa taideoppilaitosten välillä.

Taiteidenvälinen esitystoiminta on varmasti monelle oppilaitoksissa työskenteleville tuttua, mutta useimmiten se keskittyy tanssin ja musiikin väliseen yhteistyöhön. Jatkossa olisi hedelmällistä ottaa muitakin taiteita mukaan produktioihin. Esimerkiksi kuvataide, valokuvaustaide ja multimedia voisivat luonnollisesti olla osa produktiota.

Yhteistyö ruokkii inspiraatiota, toisen alan pedagogi voi tuoda omaan työhön uutta näkökulmaa ja sisältöä. Tärkeintä ei ole se mitä itse osaat, vaan se keitä tunnet ja mitä he osaavat.

Kunnalliset kulttuuripalvelut - yksin sooloillen vai yhteistyöllä?

Arttu Eteläpelto

Pienten ja pienehköjen kuntien kulttuuripalvelut uhkaavat jäädä kirjaston, paikallismuseon ja virallisten juhlien varaan sekä yksittäisten kulttuurityöntekijöiden yksittäisten tapahtumien harteille. Näin ei saisi tapahtua. Kaikki kuntalaiset ansaitsevat monipuolisia ja laadukkaita lähikulttuuripalveluita paikallisesti kuntakoosta riippumatta.

Paikallinen realismi

Edustan Liedon kunnan kulttuuritoimea ja vastaan kyseisen yksikön toiminnasta. Asukkaita kunnassa on n. 20 000 ja kasvukuntana tulevaisuudessa vieläkin enemmän. Pyörätän kulttuuritoimea yksin, vaikka ympärilläni on ihmisiä, joiden kanssa voi tehdä yhteistyötä, pallotella ideoita ja toteuttaa joitakin yhdessä – kuitenkin vain satunnaisesti ja silloin, kun se kaikille osapuolille perustyyotehtävien lisäksi sopii. Yksin voi tehdä asioita ja se on tavallaan helpompaa. Yhteistyöllä muiden kanssa voidaan kuitenkin laajentaa

ja syventää toimintaa, mikä on usein parempi.

Olen työssäni tuplaroolissa. Nuoriso- ja kulttuurisihteerinä vastaan kahdesta vastuualueesta. Ymmärrettävästi nuorisotoimi on kulttuuritoimen lähin yhteistyökumppani. Satunnaisesti nuorisotoimen henkilöstö operoi muidenkin kohderyhmien kanssa esimerkiksi teatteriretkiä järjestettäessä. Kulttuurisihteerin puolikas jää kuitenkin käytännössä yksin johtaessaan ja operoidessaan kulttuurin vastuualueellaan.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnoissa te-

kemäni kehittämistutkimus pureutui tähän ongelmaan työssäni. Löysin lukuisia malleja ja konkreettisia toimenpide ehdotuksia parantamaan tilannetta. Vierailin samankaltaisissa kunnissa hakien esimerkkejä, haastattelin kollegoita muualta Suomesta, luin runsaasti aiheeseen liittyviä julkaisuja sekä puristin paikallisilta asiantuntijoilta ongelman ytimen sekä parannusehdotuksia esiin. Lopuksi pyöräytin kaiken oppimani asiantuntijuuteni ytimessä. Tutkimuksen kohteena ja työn tilaajana oli Liedon kunta.

Pienten ja pienehköjen kuntien kulttuuripalvelut kaipaavat huomiota. Ne uhkaavat jäädä kirjaston, paikallismuseon ja virallisten juhlien varaan sekä yksittäisten kulttuurityöntekijöiden yksittäisten tapahtumien harteille. Se ei riitä.

Kuntien sisäiset vastualueet

Liedossa nuoriso- ja kulttuurisihteeri hoitaa yhdistelmävirkaa, joten yksiköt nivoutuvat hyvin yhteen ulkopuolisen silmin, vaikka mm. nuorisotyön ja kulttuuritoimen kohderyhmät, toimintasuunnitelmat ja budjetit ovatkin omat molemmilla vastuualueilla.

Pienissä kunnissa ei ole epätavallista, että viranhaltija hoitaa useampaa sektoria. Kirjaston henkilökunnan edustaja voi myös olla osaltaan kulttuurisihteeri. Järjestely on järkevää ja toimivaa silloin, kun volyyymi ja kunta on pieni. Kyse on usein siitä, miten priorisoidaan resurssit kunnassa ylipäätään ja yksiköiden välillä. Tulevatko kulttuuripalvelut järjestetyiksi sillä, että panostetaan esimerkiksi museoon ja kirjastoon? Tai voidaanko satsaamalla liikuntaan ja kansalaisopistoon katsoa kulttuuripalveluiden olevan kunnossa?

Liedossa moni asia on hyvin. Esimerkiksi Lieto-viikko tuotetaan kymmenien toimijoiden yhteistyöllä kunnan koordinoimissa kokonaisuutta. Viikon aikana koetaan pääasiassa maksuttomia monipuolisia kulttuuritapahtumia, kuten markkinoita, opastuksia, esityksiä, kilpailuja jne. Aktiivisia tapahtumatuottajia ovat esimerkiksi kulttuuriyhdistykset, vapaa-ai-kasektorin yksiköt, kylä- ja asukasyhdistykset sekä taide- ja käsityöalan pienyrittäjät.

Työn voi hoitaa monella tavalla

Tutkimukseni aikana nousi esiin kymmeniä tapoja tehdä kunnallista kulttuurityötä. Kaikissa verrokkikunnissa on omat vahvuutensa, joita aion jatkossa pohtia kokeiltaviksi Liedossakin. Vetämissäni työpajoissa ja tulevaisuusverstaassa päästiin osaltaan kiinni paikalliseen realismiin ja kulttuuriaktiivien toiveisiin.

Kauniaisten kaupungissa kulttuuriin on varattu komea seitsennumeroinen luku euroja, mutta kaupunki tuottaa itse vain kourallisen kulttuuritapahtumia vuodessa. Kunnassa toki tapahtuu koko ajan paljon, mutta on tehty valinta, että kunta tukee muita kulttuurin parissa toimivia tahoja, kuten taiteilijoita, yhdistyksiä, työryhmiä jne. Kaupungissa on monta toimivaa kulttuuritilaa, joita vuokrataan toimijoiden käyttöä. Samalla tuetaan mittavilla avustuksilla ja

tuotetaan yhteistyösopimuksilla kunnan haluamia palveluita. Tuottamassa ovat niin ammattilaiset kuin muutkin kuntalaiset ja osallistaminen sekä yhteisöllisyys toteutuvat.

Somerolla on perustettu yhdistys vastaamaan kunnan kulttuuripalveluista, jossa on mukana kunnan kulttuuritoimen edustaja. Kunta rahoittaa toimintaa ja antaa budjetin sekä työntekijän, mutta toiminnan sisältö ja toteutus riippuu yhdistyksen hallituksen ja jäsenten päätöksistä. Toiminta on siis kuntalaislähtöistä ja varsin läpinäkyvää sekä yhteisöllistä ja osallistavaa.

Ylöjärvellä panostetaan omaan tuotantoon. Tuotetaan paljon tapahtumia itse ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, joko täysin ulkoistaen tai omana toimintana sekä ostopalveluna. Tuloksena onkin komeat puolitoistasataa kulttuuritapahtumaa vuodessa.

Sastamalassa on panostettu kulttuuritiloihin sekä kunnan tilojen varusteluun kulttuurille sopivaksi. On siis rakennettu infrastruktuuri tukemaan kulttuuria ja tilat ovat helposti saatavilla toimijoiden käyttöön.

Sitten on kuntia, joilla on omia kulttuurilaitoksia tai rakenteita, jotka määrittävät kunnan kulttuuritoimen pääpainon. Heinolan kaupungissa, joka on Liedon kokoinen asukasmäärältään, on esimerkiksi oma kesätetteri, joka työllistää ympäri vuoden muutaman henkilön ja vie budjetista noin puolet. Kesätetteri tuo kuitenkin myös tuloja kuntaan enemmän kuin edustamani kunnan nuoriso- ja kulttuuritoimen budjetti yhteensä. Tällainen valinta voi olla keulakuva ja mainos kunnalle, mutta kaventaa helposti muun toiminnan mahdollisuuksia.

Yhteistyö, läpinäkyvyys, osallisuus

Voidaanko kuntien yleiset kulttuuripalvelut tuottaa onnistuneesti yhteistyössä monien toimijoiden kesken? Tutkimukseni mukaan voidaan. Se ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus, sillä moni asia hoituu sujuvasti yksinkin. Yhteistyö moniammatillisesti ja -alaisesti kuitenkin sisältää monia ulottuvuuksia, joista on hyviä kokemuksia ja tutkimuksia olemassa. Kuntalaisten osallistuminen sekä vaikuttamismahdollisuudet taas tutkimusten mukaan johtavat yhteisöllisyyden kokemukseen, minkä on todettu olevan viihtyvyyttä, turvallisuutta ja jopa hyvinvointia lisäävä seikka.

Trendikäs esimerkki voisi olla osallistava budjetointi, jossa kuntalaiset saavat vaikuttaa millaisiin asioihin vaikkapa kulttuurieurot laitetaan. Järjestetäänkö festivaalit vai investoidaanko ympäristötaiteeseen?

Perinteisen Lieto-viikon kymmenet tapahtumat tavoittavat tuhansia kuntalaisia.

Kuva: Arttu Eteläpelto.

Yhteistyö voi sisältää myös työllistävän näkökulman ja ainakin eri alojen asiantuntijoiden ja eri toimijoiden osaamisen hyödyntämisen. Yhteistyön avulla luodaan myös läpinäkyvämpää ilma-
piiriä kunnan palveluiden järjestämisestä. Trendikäs esimerkki voisi olla osallistava budjetointi, jossa kuntalaiset saavat vaikuttaa millaisiin asioihin vaikkapa kulttuurieurot laitetaan. Järjestetäänkö festivaalit vai investoidaanko ympäristötaiteeseen?

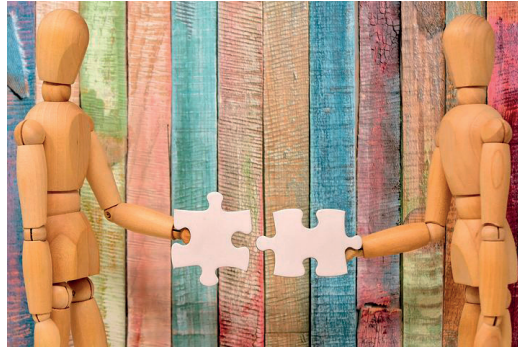
Tulevaisuuden paikalliset mahdollisuudet

Liedossa keskustellaan tällä hetkellä yleisen kulttuuritoimen lähitulevaisuudesta. Sivistyksen toimialan sisällä tunnustetaan työn ja lisäresursoinnin tarve. Yhteistyöverkostoja on jo olemassa ja näitä voisi paremmin motivoida ja hyödyntää. Uusia aluevaltauksia olisi syytä tehdä ja laajentaa paikallista kulttuurielämää. Ylikunnallisessa yhteistyössä piilee voimavaroja. Työn pohjaksi tarvitaan lisäpanostus henkilöstöön, jotta saadaan vähintään yksi kokoaikainen kulttuurityöntekijä Liedossa viemään asioita eteenpäin. Nykyisessä mallissa vastuuhenkilön yhdistelmärooli rajoittaa kummankin yksikön kehittämistä.

Kulttuurityöntekijä ei kokoaikaisenaan yksin ole vahva, joten tiivis yhteistyö kunnan sisällä eri yksiköiden välillä voisi tuoda tuloksia. Vastaavista malleista on hyviä esimerkkejä runsaasti mm. kirjastojen ja kulttuuritoimen osalta. Olen tutustunut Sipoon, Kaarinan, Keravan, Espoon sekä Valkeakosken malleihin, joista olisi paljon hyvää opittavaa. Kirjaston ja kulttuuritoimen yhteistyön tiivistämistä tukisi kirjaston tarve olla monipuolinen kulttuurifoorumi kunnissa perustehtäviensä lisäksi. Kulttuurilla ei myöskään ole omia toimitiloja Liedossa, joten kirjaston kanssa jaettavat tilat olisi yksi mahdollisuus korjata tilannetta. Kirjaston johtajan työnkuvaan on myös kirjattu näkökulma kulttuuripalveluiden kehittämisestä, mikä liitoksen myötä saisi konkreettisen pohjan.

Sisäisillä järjestelyillä voitaisiin aluksi organisoida kokoaikainen kulttuurityöntekijä Lietoon. Tämän lisäksi yleisen kulttuuritoimen, kirjaston sekä kansalaisopiston toiminta voisi tiivistää tuntuvas-
ti ja muodostaa vahvempi kulttuurista vastaava yksikkö kuntaan. Kaikki kolme vastuualuetta operoivat saman lautakunnan alla ja jakavat samat kohderyhmät. Tämä malli on kevyempi ja ketterämpi toteuttaa byrokraattisessa kuntamaailmassa, sillä lisää määrärahaa tai tilajärjestelyitä ei tarvita ainakaan aluksi.

**Henkilöstöresurssin
tarkistus sekä
toimintakulttuurin
muutos luovat
realistisen ja vahvan
pohjan alkaa kehittää
kulttuuripalveluita.**

Ihmiset ratkaisevat viime kädessä miten yhteistyö toimii.

Kuva: Alexandra.

Moniammatillinen yhteistyö kaikkien kunnan osastojen välillä on suotavaa ja sivistyksen toimialan yksiköiden tiivis yhteistyö on sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Henkilöstöresursin tarkistus sekä toimintakulttuurin muutos luovat realistisen ja vahvan pohjan alkaa kehittää kulttuuripalveluita. Tällöin olisi enemmän konkreettista työaikaa ja laajempi työyhteisö asian äärellä. Odotan mielenkiinnolla tilanteen kehittymistä ja yritän vaikuttaa asiaan kulttuurin kehittämisen puolesta.

ETELÄPELTO, ARTTU 2018. Kulttuuripalveluiden tuottaminen yhteistyöllä - Liedon kulttuuritoimijoiden moniammatilliset mahdollisuudet.

BENGT, KARLÖF & SVANTE, ÖSTBLOM 1993. Benchmarking: Tuottavuudella ja laadulla Mestariksi. Jyväskylä: Enskilda Holding Ltd, Östblom Invest AB ja Weilin + Göös.

HYYPÄ, MARKKUT 2013. Kulttuuri pidentää ikää. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

NYHOLM, HAVERI, MAJOINEN & PEKOLA-SJÖBLOM 2017. Kuntaliiton verkkojulkaisu.

Tulevaisuuden kunta http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3325

Suomen Kuntaliitto 2015. Sivistyksen suunta 2025 - Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma. Helsinki.

Palvelupolun avulla Seinäjoen kaupunginteatteria kehittämässä

Milla Hautala

Mitä jää jäljelle, kun teatterielämyksestä poistetaan itse teatteriesitys? Päättyykö luovuus teatterisalin seinien sisään vai osataanko upea hengentuote myös paketoita ja myydä kauniisti, jotta asiakas siitä kiinnostuisi? Anne Kalliomäki toteaa kirjassaan *Tarinallistaminen – palvelukokemuksen punainen lanka*, että ”on varmistettava, että tuotannossa tehdään valintoja, jotka tukevat tarinaa.” Tarinalla voi olla yhtäaikaista monenlaisia juonilinjoja, mutta palvelun tarina voi myös muuttua asiakkaan mukaan. Palvelumuotoilussa näitä juonilinjoja kutsutaan palvelupoluiksi.

Palvelupolku

Palvelumuotoilu on palvelujen kehittämistä yhdessä palveluita käyttävien asiakkaiden kanssa. On tärkeää ymmärtää, miten asiakkaat kokevat palvelun ja käyttävät sitä. Palvelujärjestelmää voidaan pitää kuin teatteriesityksenä, jossa asiakaspalvelijat ovat ”näyttelijöitä”, asiakkaat ovat ”katsojia”, palvelumaiseman eli toimipisteen sisustus on ”lavastus” ja toimipisteen käytetyt esineet ovat ”tarpeistoa”. Palvelun tuotantoprosessin näkyvä osa asiakkaalle tapahtuu ”näyttämöllä” ja näkymättömät osat ”kulisseyksissä”. Tuotantoprosessi toimii palvelun ”käsikirjoituksena”.

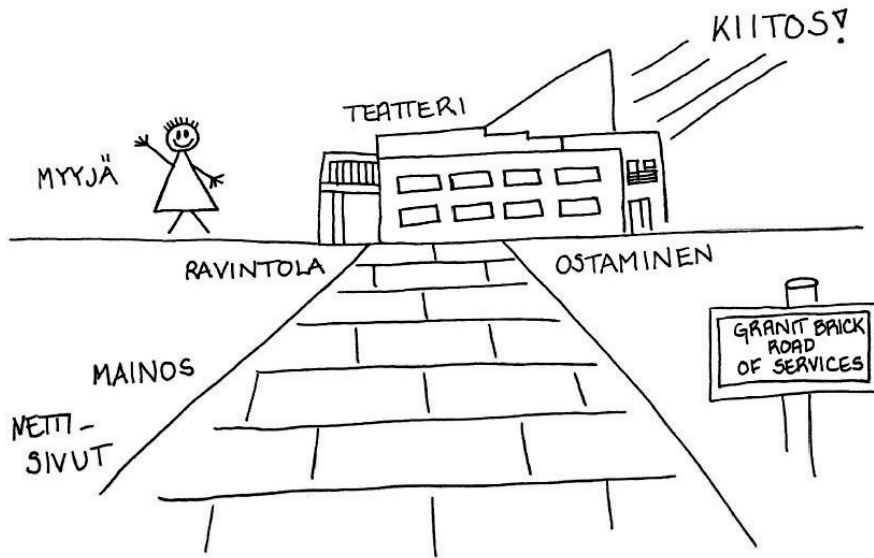
Asiakkaan prosessia kutsutaan palvelupoluksi eli asiakas-

poluksi. Palvelupolkuun kuuluvat kaikki asiakkaan kokemat palvelun vaiheet halun tai tarpeen syntymisestä aina siihen saakka, minkä hyödyn palvelun jo käyttänyt asiakas tai yritys kokee saaneensa. Palvelupolku koostuu eri palvelutuokioista ja kontaktipisteistä ja se kuvaa visuaalisesti asiakkaan havaintoja ja kokemuksia palvelunkäytön eri vaiheissa. Kontaktipisteet voivat olla palveluympäristöjä (fyysinen, virtuaalinen), ihmisiä, esineitä tai toimintatapoja. Palvelupolkuun kuvataan kronologisesti näkyviin asiakkaan eri toiminnot, rationaaliset ja emotionaaliset tarpeet sekä palveluun liittyvät tunteet. Asiakaspolku on syytä rajata hyvin etukäteen mistä mihin polkua kuvataan muistaen hyvin sen mitä osaa palvelukokemuksesta tahdotaan kokeilun avulla ymmärtää.

Elämystä tavoittelemassa

Yritys rakentaa asiakkaitensa arvon. Arvo riippuu toki myös asiakkaasta itsestään. Asiakkaan arvo ei ole vain tässä hetkessä. Asiakassuhdetta on ajateltava paljon pidemmälle tulevaisuuteen. Yksittäinen ostos ei tee enää asiakassuhdetta, vaan tavoitellaan pidemmän aikavälin ”juttua” asiakkaan ja yrityksen välillä. Asiakas tekee tuotetta hankkiessaan valinnan erilaisten ominaisuuksien, hintojen tai muiden välillä. Kokemusta sen sijaan on vaikea vertailla mihinkään. Asiakas on

Mitä jää jäljelle, kun teatterielämyksestä poistetaan itse teatteriesitys?

Kuva 1: Follow the granit brick road

itse mukana kokemuksen synnyssä ja erottamaton osa kokemuksesta. Kokemus syntyy hetkessä ja asiakkaan päähän sisällä ja on siksi ainutlaatuinen. Asiakas on myös valmiimpi maksaamaan enemmän kokemuksesta kuin pelkästä palvelusta. Tässä valintoja täynnä olevassa maailmassa asiakas on onnellinen, jos joku tarjoaa tuotteen jolle ei ole vaihtoehtoja ja kaikki on päätetty asiakkaan puolesta. Yritys tietää mitä asiakas tahtoo ja syntyy vahva asiakassuhde. Tähän ajatuksen perustuvat mm. tuotteiden ja palveluiden paketointi tai palvelun henkilökohtaisuus.

Mistä asioista muodostuu teatterielämys? Teatteriesitys tarvitsee ympärilleen paljon erilaisia oheispalveluita, henkilöstöä, tuokioita, informaatiota jne., jotta kokonaisuutta voitaisiin kutsua elämykseksi. Asiakas hakee teatterielämykseltä mm. apua kulttuurinälkäänsä, irtautumista arjesta, ajanvietettä ja juhlaa. Asiakkaalla voi olla erityinen kiinnostus esityksen aihetta kohtaan ja hän odottaa, että teatterielämys herättää hänessä vahvoja tunteita ja antaa ajattelemisen aihetta myös jälkeensä. Palvelupolkua tarkastelemalla voidaan havainnoida asiakaskokemuksen kriittisiä pisteitä ja taas pisteitä tarkastelemalla voidaan havainnoida paremmin asiakkaan kokonaiselämys.

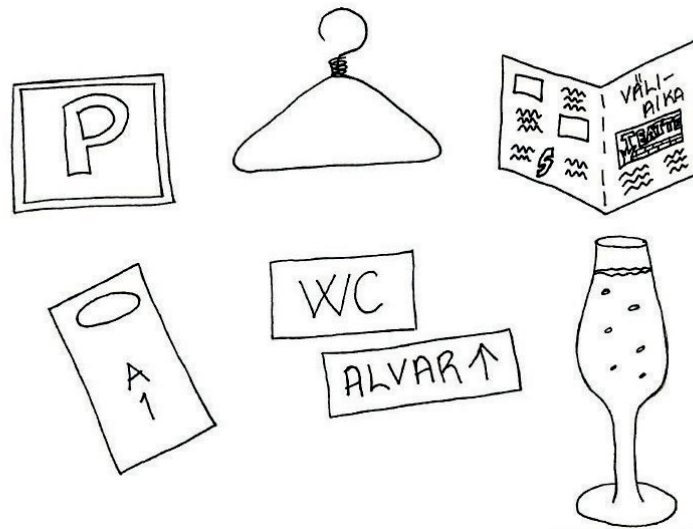
Teatterissa ja taiteessa vallitsee taiteen vapaus ja koskemattomuus. Ei ole olemassa oikeaa tai väärää tapaa tulkita tai kokea jokin asia. Kokemus on aina henkilökohtainen. Mahdollistaaksemme mahdollisimman monelle positiivisen tai ylipäättään tunteita herättävän elämyksen, meidän on tarkasteltava kokonaisuutta laajalla perspektiivillä ja luomalla useita eri mahdollisuuksia, joista kokoamalla voidaan poimia kokonaiselämys.

Eläytymismenetelmällä elämystä kehittämässä

Miten asiakkaat osaisivat toivoa asioita, joita ei ehkä ole edes vielä olemassa? Asiaa on lähestyttävä siis ensin arvojen, tunteiden ja tarpeiden näkökulmasta. Eläytymismenetelmä on tutkimusmenetelmänä erittäin hyvä keino saada esiin asiakkaiden aitoja tunteita ja tarpeita. Eläytymismenetelmässä tutkittava kohderyhmä saa alkuohjeistuksena pienen kehyskertomuksen, josta heidän on kirjoitettava ohjeen mukaisesti, lyhyesti ja puhdasta ajatuksenvirtaa. Näillä niin sanotuilla avoimilla vastauksilla saadaan aikaan aitoja tunteita, tarpeita ja asioita, jotta kysymykset eivät ohjaisi liikaa vastauksia. Kertomukset voidaan kirjoittaa hyvin anonyymeinä, jolloin vastausten rehellisyysarvo kasvaa, ja kertomukset ovat valmiiksi kirjoitettuja.

Eläytymismenetelmä on tutkimusaineiston keräämistä pieniä kirjoituksia kirjoittamalla tutkijan antamien ohjeiden mukaan. Tutkija laatii lyhyen kehyskertomuksen, jonka synnyttämän mielikuvan mukaan tulee kirjoittaa pieni tarina. Eläytymismenetelmän avulla selvitettiin, millainen on Seinäjoen kaupunginteatterin asiakkaiden unelmien teatterielämys. Tutkimusmenetelmä ei anna automaattisia vastauksia tai ratkaisuja, vaan pakottaa asiakkaan aktiiviseen ajatustyöskentelyyn. Vastauksissa unelmat ja stereotypiat nousevat esiin eli juuri ne asiat, jonka pohjalta asiakkaat tekevät valintojaan ja joilla on heille merkitystä.

Seinäjoen kaupunginteatterin yhdeltä suurimmista asiakasryhmistä, 40-60-vuotiaat naiset, pyydettiin kokemuksia teatterin palveluista eläytymismenetelmän avulla. Asiakkaalle kerrottiin, että tutkimuksessa on tarkoitus kerätä asiakkaiden

Kuva 2: Palvelupolun kriittiset pisteet

ajatuksia siitä, millaisessa teatterissa asiakkaat haluaisivat asioida ja oleskella ja millainen on heidän unelmiensa teatterielämys. Tutkimus toteutettiin sähköpostin avulla. Eläytymismenetelmään osallistuville asiakkaille kerrottiin, että heidän oli tarkoitus kirjoittaa annetun kehyskertomuksen aiheesta suunnilleen yhden paperiarkin verran ja aikaa kirjoittamiseen olisi noin 15 minuuttia. Asiakkaita pyydettiin kirjoittamaan rennosti eläytyen ajatuksenvirtaa, koska tärkeintä kirjoituksessa olisi sisältö ja ideat. Vastaajia kehoitettiin eläytymään kehyskertomukseen omana itsenään, mutta tapahtumat tuli sijoittaa lähitulevaisuuteen. Vastausprosentin kasvattamiseksi luvattiin myös, että kaikkien kirjoitusten lähettäneiden kesken tulnaisiin arpomaan teatterielämys kahdelle. Eläytymismenetelmän avulla kerätty aineisto analysoitiin keräämällä kirjoituksesta esiinnoitteita asioita ja teemoja yhteen. Näin saatiin aikaan kokonaisnäkemys.

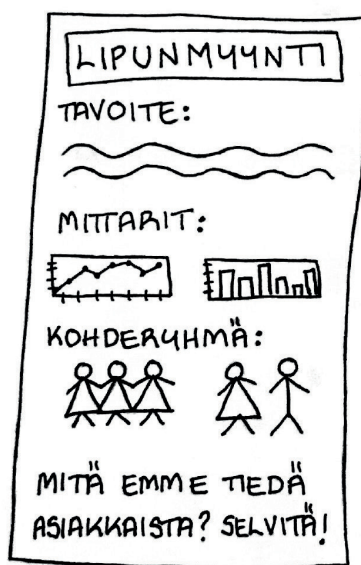
Asiakkaiden unelmien teatteriesitys

Unelmien teatterielämys alkaa vinkistä hyvästä näytelmästä, lippujen varaamisesta ja siitä odotuksesta, milloin teatteriesitys koittaa. Odotus juhlan tunnusta ja arjesta irtiotosta. Asiakas haluaa saapua teatteriin hänelle sopivana ajankohtana. Valmistautumiseen kuuluu huolellinen pukeutuminen ja parfyymi, jota saa käyttää enää harvoin juuri missään. Asiakas on varannut ja maksanut väliajalle tilaamansa leivoskahvit ja kahviavecin jo etukäteen, sillä ravintolan pitkät jonot eivät houkuttele häntä. Elämykseen kuuluu nauttia jotain syötävää ja juotavaa.

Etukäteen asiakas on saanut hyvän ennakkoinfon ja opastuksen: mihin pysäköidä auto, mitä pysäköinti maksaa, montako tuntia kiekolla voi pysäköidä, mihin bussin voi pysäköidä, miten asemalta pääsee teatterille ja miten pitkä matka sinne on. Teatteri on sujuvasti tavoitettavissa ja sinne on helppo kulkea. Mikäli asiakas on saapumassa teatteriin kauempaa, on liput kätevä ostaa netistä. Muuten asiakas tahtoo vieraillla lippuluukulla, jossa on hyvä, iloinen, kokenut ja osaava asiakaspalvelu. Lipunmyyjä osaa antaa sisäpiiritietoa esityksestä ja hänellä on olemassa vastaus kaikkeen. Lipunmyyjän suosituksen johdosta asiakas ostaa lipun toiseenkin esitykseen. Hyvän palvelun jälkeen asiakas kokee olevansa osa ”meidän teatteria”.

Teatterielämys ei ole täydellinen ilman seuraa: puolisoa, ystävää, perhettä tai pienehköä samanhenkistä seuruetta. Hyvässä seurassa voi kokemuksen jakaa. Saavuttaessa teatteriin vastaanottaa asiakasta ovien läheisyydessä palavat valot tai ulkotulet, vahtimestari avaa asiakkaalle oven juhllisesti ja toivottaa tervetulleeksi teatteriin. Naulakkopalvelu on sujuvaa. WC:t ja hissi toimii ja teatteriesitystä odotellessa katsellaan mitä muuta mielenkiintoista teatterista oikein löytyykään. Ennen katsomoon menemistä asiakas tahtoo tarkistaa paikkakartasta jo etukäteen istumapaikkansa sijainnin. Hän tahtoo istua mahdollisimman keskellä katsomoa. Häntä ei kiinnosta ainoastaan esitys, vaan myös sen tekninen toteutus ja henkilökunta esityksen takana. Miten taika oikein toteutetaan?

Väliaika on hiukan pidempi ja esitys voi jopa kestää hiukan pidempään. Se vain lisää elämyksen tuntua. Esityksen tulee naurattaa, itkettää ja ennen kaikkea koskettaa. Se vie mennessään arjesta elämyksen tilaan, yllättää ja pysäyttää.

Kuva 3: Asiakaspolku on syytä rajata hyvin etukäteen

Esityksen päätteeksi yleisö taputtaa seisaaltaan. Se tuntuu asiakkaastakin juhlalliselta. Aulassa ennen teatterista poistumista saapuu yksi näyttelijöistä tapaamaan vielä yleisöä. Unelmien teatterielämys päättyy seurueen kanssa yhdessä pidettyyn parlamenttiin, jossa ruoditaan läpi jokainen yksityiskohta ja asia esityksestä ja asiakas ”laskeutuu sfääreistä takaisin arkielämään”. Muisto, joka esityksestä muotoutuu, jää mieleen pitkiksi ajoiksi ja houkuttelee tulemaan uudelleen teatteriin.

Kartoituksesta konkreettiseen kehittämiseen

Palvelupolun mallintamisella saatiin Seinäjoen kaupunginteatterissa esiin asiakaskokemuksen kriittisiä pisteitä sekä hyvä käsitys kokonaisuudesta ja kaikista niistä palveluista, joita esityksen ympärille tuotetaan. Kehittämistyön myötä on syntynyt paljon kokeiltavia ideoita, joita on jo aloitettu testaamaan Seinäjoen kaupunginteatterissa ja testaamista tullaan myös jatkamaan. Näytelmän näkökulmasta jo ensimmäisessä suunnittelupalaverissa käydään lyhyt ideariihi siitä, miten näytelmä näkyy teatterisalin ulkopuolella huomioiden tila, oheistuote, myynti, tiedotus, ravintolapalvelut jne., eli asioita, jotka nostattavat asiakkaan elämyksen arvoa. Kukin suunnittelija ottaa huomioon suunnitte-

lussaan ja budjetissaan myös teatterisalin ulkopuolisia asioita. On tärkeää, että etenkin asiakasrajapinnassa työskentelevät työntekijät ovat sitoutuneita asiakaspalveluun, asiakkaiden palvelutarpeen toteuttamiseen ja jopa ylittämiseen.

Seinäjoen kaupunginteatterissa tullaan tulevaisuudessa tekemään vielä lisää ja tarkentavia eri palvelupolkujen kartoituksia. Teatteriesitys on teatteri-illan palvelupolun oleellinen osa, eikä sitä voida irrottaa kokonaisuudesta, vaan palvelut ja esitys kulkevat käsi kädessä toisiaan tukien. Eräs asiakas mainitsi, että teatterissakäynti on yhteisöllinen kokemus, johon oleellisesti kuuluu se, että pystyt jakamaan mielipiteitä toisten asiakkaiden kanssa. Kokemus ei ole mitään, jolle saa purkaa sitä jonkun kanssa.

Seinäjoen kaupunginteatteri muutti tammikuussa 2018 remontin tieltä osittain evakkoon toisiin tiloihin, Vanhalle teatterille. Muuttoa suunniteltaessa palvelupolun mallinnuksesta oli konkreettinen apu ja sen avulla pystyttiin huomioimaan hyvin esityksen palvelupolun yksityiskohdat, jotta ne kaikki tulivat varmasti muistettua ja huomioitua. Muutto sujui vai-vatta ja suurilta yllätyksiltä vältyttiin.

Teatterin ja yhteiskunnankin luomat normit asettavat meidät usein ajattelemaan liian kapeasti. Jos asiakkaille väliajan pidentäminen olisi miellyttävä kokemus, on teatteri ensimmäisenä pohtimassa henkilökunnan työaika-riittävyttä. Tai jos asiakkaat tahtoisivat purkaa kokemaansa esitystä yhdessä esityksen jälkeen vaikkapa

**Kokemus ei ole mitään,
jolle saa purkaa sitä
jonkun kanssa.**

ystävien ja lasillisen kera, mietitään tässäkin, miten työajat riittävät. Tämä on hyvä asia tiedostaa, mutta mitäpä, jos emme antaisi tämän asian häiritä, vaan mietimme mitkä olisivat ne mahdollisuudet toteuttaa nämä toiveet. Onko esityksien kestossa tyypistettävää, jotta saataisiin se tarvittava 10 minuuttia lisää aikaa väliajalle? Voiko naulakkohenkilökunnan työaikoja porrastaa siten, että asiakkaat voisivat jäädä ravintolaan nauttimaan illasta vielä esityksen jälkeenkin?

Teatteritalossa ja esityksissä käy paljon ihmisiä. Miten tavoitamme heidät uudelleen? Tämä yleisö on kullannarvoista teatterille ja jälkimarkkinointiin tai teatterin sisällä tapahtuvaan markkinointiin olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Teatterissa esiintyvät elävät ihmiset, joten miksi teatterin sisällä markkinointia eivät tekisi myös elävät ihmiset? Tai voisiko markkinointilakanoiden sijasta tai ohella olla esim. lavasteita elävöittämässä markkinointia. Asiakas huomioidaan myös esityksen jälkeen, jotta muistijälki ja elämys teatterista olisi mahdollisimman pitkä ja kokemus saisi asiakkaan palaamaan teatteriin uudelleen. Jälkimarkkinointiin on siis syytä satsata.

Voidaan todeta, että esityksiä olisi teatterissa tarkasteltava aina isompana kokonaiselämyksenä kuin pelkkänä esityksenä. Asiakkaan kokonaiselämys on huomioitava teatterin tuotantosuunnittelussa alusta saakka ja suunnittelu on ulotettava myös teatterisalin ulkopuolelle ja palveluihin. Toivottavasti teattereissa uskallettaisiin enemmän astua salista ulos ja nähtäisiin se lisäarvo ja elämys, jonka teatteri voi sielläkin puolella saada aikaan ja miten näihin asioihin satsaamalla voidaan saada lisättyä esityksen arvoa ja teatteriasiakkaita ja ehkä myös lisää euroja. Elämys tuottaa arvoa asiakkaalle, minkä takia hän saapuu teatteriin uudelleen. Se on henkilökohtainen kokemus, jossa asiakas on kokenut saaneensa oman arvonsa tai tuotteen arvon nousua. Siksi asiakkaiden arvopohjan selvittäminen

on äärimmäisen tärkeää, kun puhutaan kokonaiselämyksen kehittämisestä. Eläytymismenetelmän avulla saadaan laadullista aineistoa, jonka avulla voidaan tunnistaa palvelupolkua ja lähteä työstämään kehitettäviä asioita eteenpäin. Teatteriesitys eli tarina tarvitsee rinnalleen palveluita muodostaakseen elämyksen, mutta niin myös palvelut tarvitsevat rinnalleen tarinan, muodostaakseen elämyksen.

HAUTALA, MILLA 2018. Mitä jää jäljelle, kun teatterielämyksestä poistetaan itse teatteriesitys? Palvelupolun avulla Seinäjoen kaupunginteatteria kehittämässä.

ESKOLA, JARI 2010. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa Aaltola, J. Valli, R. (toim.). 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

HASSI, LOTTA & PAJU, SAMI & MAILA, REETTA 2015. Kehitä kokeillen – organisaation käsikirja. Helsinki: Talentum Pro.

HELLMAN, KALEVI & VÄRILÄ, SATU 2009. Arvokas asiakas. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

KALLIOMÄKI, ANNE 2014. Tarinallistaminen. Palvelukokemuksen punainen lanka. Helsinki: Talentum.

KANKKUNEN PETTERI & ÖSTERLUND, PÄR 2012. Tykkäämistalous. Sanoma Pro Oy.

MIETTINEN, SATU (toim.) 2011. Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käytätätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova.

OJASALO KATRI, MOILANEN TEEMU & RITALAHTI JARMO 2014. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

**Esityksiä olisi
teatterissa
tarkasteltava
aina isompana
kokonaiselämyksenä
kuin pelkkänä
esityksenä.**

Sinfoniakonsertti - pysähtynyt traditio vai uudistuva palvelu?

Maija Kylkilahti

Länsimaisen konserttimusiikin musiikkiperintemme on aikanaan ollut ensisijaisesti eliitin harrastus. Vaikka klassista musiikkia voi nykypäivänä kuunnella edullisesti ja se on siten koko kansan ulottuvilla, on sillä edelleen vahva yläluokkainen leima. Leimaa on pyritty poistamaan kauan ja näkemykseni mukaan siinä on jossain määrin onnistuttukin. Työtä on kuitenkin vielä paljon, jotta konsertteja vieroksuneetkin saadaan kuuntelijoiksi. Opinnäytetyössäni halusin löytää uusia mahdollisuuksia taidemusiikin lähestymiseen.

Sinfoniakonsertilla on vahva, jo 1800-luvulla muotoutunut formaatti, joka on käytössä lähes jokaisessa länsimaisessa sinfoniaorkesterissa. Formaatti sisältää ohjelmistollisia ja yleisön käyttäytymiseen liittyviä asiakokonaisuuksia. Perusmuotoisen konsertin ohjelmarunko on havaittavissa helposti eri orkesterien internetsivustoilta.

Yhteiskestoltaan konsertti on noin kaksi tuntia ja Suomessa konsertin alkamisajaksi on vakiintunut klo 19.00. Tämä formaatti on länsimaisessa klassisen musiikin konserttitoiminnassa hyvin yleinen ja kansainvälisesti levinyt. Toki mukana on paljon yksittäisiä poikkeuksia.

Syy konserttimuodon vakiintumiseenkin on selvä: klassisen musiikin teokset ovat pää-sääntöisesti pitkiä verrattuna esimerkiksi pop-musiikkiin, joten yhteen konserttiin mahtuu vain muutamia teoksia. Tämä kolmen teoksen malli sisältää kolme hyvin erityyppistä sinfoniaorkesterikirjallisuuden teostyyppiä, jolloin standardikonserttikokonaisuuteen saadaan mahdollisimman vaihteleva ohjelma.

Konserttiohjelmistoihin tutustuminen osoittaa myös, että monet klassisen musiikin ohjelmistot sisältävät paljon samoja teoksia. Kausiohjelmien kantaohjelmisto on niin yleisön kuin

järjestäjätahonkin intresseissä: yleisö kuulee teoksia, jotka jo tuntee, ja järjestäjä saa yleensä suuremmat lipputulot. Orkesterit eivät juurikaan voi kilpailla ohjelmistolla, koska ne muistuttavat hyvin paljon myös kilpailijaorkesterin ohjelmistoa. Tällöin solistinumeroiden, esiintyvien muusikoiden persoonallisuudet ja tähdet korostuvat myynnin edistäjinä. Jos ohjelmistot kuitenkin rakennettaisiin vain kantaohjelmiston varaan, mitään uutta ei koskaan syntyisi. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että orkesterit esittävät ja tilaavat tasaisesti teoksia nykypäivän säveltäjiltä. Suomessa tämä asia on mielestäni huomioitu pitkäjänteisessä ohjelmistosuunnittelussa hyvin.

Samaan traditioon kuuluvat myös tietynlaiset käyttäytymissäännöt, jota konserttietiketiksikin kutsutaan. Aktiivisesti konsertissa käyvät oppivat ne nopeasti, mutta samalla tämä saattaa ajaa pois konserttisaleista niitä, joille säännöt tuntuvat vierailta. Säännöstöön kuuluu mm. orkesterilaisten esiintymisasuihin liittyvät standardit frakkeineen ja iltapukuineen, sekä yleisön hiljaisuuteen ja taputusten oikeisiin ajankohtiin liittyvät kysymykset. Moniosaisissa teoksissa ei taputeta osien välissä, vaikka osan esitys olisi saanut yleisönedustajan hurmioon. Yskimisestä aiheutunutta häiriötä tulee pelätä siinä määrin, että puolet yleisöstä yskii jokaisen osan välissä varastoon, ja vaikka kankku jäykistyy, niin konserttitalojen hyvästä akustiikasta johtuen on parempi saada jalkakramppi, kuin häiritä muiden konserttikokemusta.

Eero Hämeenniemen teoksessa Tulevaisuuden musiikin historia, on konserttietikettiä pohdittu myös konserttialin asettelun näkökulmasta. Tavallisesti pääosa yleisöstä istuu katsoen kapellimestarin selkää, esiintyvät taiteilijat ovat kirkaasti valaistulla näyttämöllä ja kuulijat taas puolihamärässä.

*Sinfonia Lahden ensimmäinen Sukellus orkesteriin -konsertti 5.3.2018 Sibeliustalon Metsähallissa.
Kuvassa taputtamassa yleisö, orkesteri ja kapellimestari Dima Slobodeniouk.
Kuva Kristiina Palvanen.*

Näin ollen voisi tulkita, että myös konserttitalon rakenne tukee ajatusta, että konsertissa vain esiintyjät ja musiikki ovat tärkeitä.

Tämä on tietenkin vain asian toinen puoli. Toinen puoli on, että maailmaan on rakennettu paljon upeita konserttitaloja, joissa akustiikka mahdollistaa niin syvän hiljaisuuden, että musiikin esittäjällä on käytössä koko ääniskaala aivan pienimmästä nyanssista suurimpaan. Näin ollen yleisön täytyy olla hiljaa, jotta tämä mahdollisuus voidaan hyödyntää. Tottuneelle konserttikävijälle ei enää tule yskänpuuksia, koska sosiaalinen paine yskimättömyydestä on pois. Hiljaa paikallaan 45-60 minuutin istuminen ilman kännykkää tai muuta ”touhuamista” ei aiheuta jalkakramppeja, vaan aplodit annetaan tottuneesti vasta, kun on ensin pureksittu koko teos.

Miten nämä kaksi eri näkemystä omaavat kuulijat saadaan saman kokemuksen äärelle niin, etteivät kuulijat turhaudu toisistaan? Voidaanko samaa kokemusta tarjota jossain muussa muodossa, tilassa tai ajassa? Onko tulevaisuudessa mahdollista lisätä kuulijan ja esiintyjän yhtäläistä läsnäolon merkitystä konserttitilanteessa? Lähdin selvittämään tätä haastetta Sinfonia Lahden kanssa benchmarkkaamalla Konzerthaus Berlinin konserttimuotoa ”Mittendrin”.

Sukellus orkesteriin

Konzerthaus Berlin on yksi Saksan tunnetuimmista klassisen musiikin toimijoista. Siellä järjestetään vuosittain arviolta 600 konserttia, joista sinfoniakonserttien osuus on noin 85. Talossa toteutetaan monia kiinnostavia konserttisarjoja, joista yhtä kutsutaan nimellä Mittendrin, ”kaiken keskellä”. Siinä yleisö

tulee ikään kuin orkesterikoneiston sisään. Orkesteri mainostaa konserttimuotoa sivustoillaan seuraavasti: ”The title of the ‘Right in the Middle’ series should be taken literally: simply find a seat in the midst of the orchestra, and the musicians of the Konzerthausorchester Berlin will reseat themselves.”

Konserttimuoto oli alkuun Budapestin orkesterin ja kapellimestari Iván Fischerin lapsille ja nuorisolle suunnattu yleistyöprojekti. Kun Fischer valittiin Berlin Konzerthausorchesterin taiteelliseksi johtajaksi, tämän jälkeen alkoivat keskustelut ja selvitystyöt talossa työskentelevien muusikoiden, markkinoinnin, teknisen henkilökunnan ja johtajien välillä siitä, toimitko malli Berliinissä lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisyleisölle. Konseptia muokattiin yhteistyössä koko organisaation kanssa taloon sopivaksi ja lopulta useiden eri vaiheiden jälkeen sitä testattiin yleisön kanssa. Sen saama palaute vakuutti siinä määrin, että konseptista tehtiin lopulta oma viiden konsertin sarja, jolla on yhä vahva rooli koko talon ohjelmistossa. Konsertit johtaa aina taiteellinen johtaja Iván Fischer.

Tapauksessa oli onnistumisen kannalta kaksi hyvin merkittävää tekijää: johtajalla ja taiteellisella suunnittelijalla oli samantyyppiset tavoitteet ja projektiin sitoutettiin kaikki eri osastot alusta lähtien. Ilman yhteisiä tavoitteita taiteellisen johtajan idea olisi näyttäytynyt johtajalle taloudellisesti ja työmäärällisesti raskaana, eikä välttämättä olisi päätynyt monivuotiseksi konserttimuodoksi. Tavoitteena oli kasvattaa uutta yleisöä kantaohjelmistolle ja laajentaa kuulijoiden kokemusta klassisen musiikin kuunteluun. Näihin Mittendrin antaa erinomaiset mahdollisuudet.

Olin äärimmäisen innostunut vierailuni jälkeen ja päätimme kokeilla Sinfonia Lahden kanssa Berliinin konserttitalossa

käytössä olevaa Mittendrin-konserttimuotoa. Sinfonia Lahti pilotoi konserttimuodon Sibeliustalossa 5.3.2018. Konsertin nimeksi tuli Sukellus orkesteriin.

Heti konsertin jälkeen yleisön kommentit olivat innostuneita. Yksi kuulija koki olevansa itse osa orkesteria ja yksi oli kokenut olevansa musiikkielokuvan sisällä. Muutama mainitsi, että tämä konserttimuoto herättää kuulijan kuuntelemaan eri soittajien stemmoja, kun tavallisessa konsertissa keskittyy kuuntelemaan koko teosta. Myös muusikoiden tekemän työn arvostus nousi. Hyvin laajasti kuului pyyntö, että tämän kaltaisia konsertteja tulisi soittaa lisää.

Pilotilla oli toiminnan kehittämisen kannalta moninainen vaikutus. Orkesterin jäsenten keskuudessa syntynyt innostus laajasta medianäkyvyydestä, uudesta formaatista ja yleisön välittömästä palautteesta vaikutti saman viikon aikana järjestetyn tulevaisuuspajan tunnelmaan kohottavasti. Yleisön antama innostava palaute ja kehittämis ehdotukset olivat moninaisia ja oivaltavia ja niiden pohjalta on herännyt keskustelua orkesterin sisällä muunkin toiminnan kehittämistä. Lisäksi laaja mediahuomio on herättänyt keskustelua kaupunkilaisien keskuudessa esimerkiksi facebookin Lahti -aiheisilla keskustelufoorumeilla.

Myös media kiinnostui konserttimuodosta. Konserttiin osallistui paikallislehti kuvaajan kanssa sekä YLE Hämeen uutistoimitus televisiosta. YLE Häme haastatteli niin muusikoita kuin yleisön edustajiakin ennen ja jälkeen konsertin ja molempien medioiden toimittajat menivät yleisön sekaan aistimaan koko kokemuksen. Kooste YLE Hämeen uutistoimituksen tekemästä raportista esitettiin seuraavana päivänä myös valtakunnan pääuutislähetysten osana.

Tässä konserttimuodossa näkisin, että jokaisen läsnäololla oli konserttitilannetta merkittävämpi osa esityksen lopputuloksen kannalta. Uskon tämän konserttimuodon saavan aivan oman kuulijakuntansa, joka oletukseni mukaan saattaa hyvin olla laajempi, kuin mitä konserttisaleissa olemme aikaisemmin nähneet.

Mitä seuraavaksi?

Vastaako tämä konserttimuoto kaikkien toiveita? Tavalliselle konserttitraditiolle ja vallitsevalle konserttietiketille on vahva kannattaja- ja kuulijakuntansa, mikä ei ole missään tapauksessa väheksyttävä asia. Traditioita kannattavat täyttävät pääsääntöisesti salit niin Suomessa kuin ulkomaillaakin. Kannattajien lisäksi on iso joukko ei-kävijöitä, jotka monesta eri syystä pysyvät konserttisalien ulkopuolella. Siksi näkisin, että jos orkesterilla on joka vuosi tarjolla konserttitarjonnassa jotain perinteisestä konserttitraditiosta poikkeavaa, uutta ja yllättävää asiakaskokemusta rikastuttamaan, niin se saattaisi toimia houkuttimena. Jatkuva kehittäminen pitää niin konserttitarjonnan, asiakkaat kuin organisaation henkilökunnankin mukana kehityksessä. Lisäksi se voi uusilla konserttimuodoilla

löytää aina uusia yleisösegmenttejä, kuten pilottina toteutettu Sukellus orkesteriin -konsertti osoitti. Tämä voisi olla tärkeä aihe syvempään tutkimukseen.

Sukellus orkesteriin -konsertti on hyvä esimerkki siitä, mitä onnistuneella benchmarkkauksella voidaan saada aikaan. Berliiniläisten toteutus oli tärkeää kokea, jotta sen soveltaminen Sinfonia Lahden käyttöön oli mahdollista. Koen, että monet käytännön järjestelyihin liittyvät ongelmat pystyttiin välttämään ennakkokokemuksestani johtuen. Konserttimuodon uutuus nosti innostusta jo ennen konserttia niin muusikoiden, yleisön kuin mediankin keskuudessa. Silti konserttimuodon saama mediahuomio yllätti laajuudellaan. Vain harvoin orkesteri pääsee Yleisradion valtakunnanuutisiin. Samalla se oli osoitus siitä, että kun tehdään jotain valtakunnallisesti kiinnostavaa ja uutta, niin se kiinnostaa laajemmin. Media tulee paikalle, kunhan uusi on tarpeeksi mielenkiintoista.

Yhdynkin mielelläni Eero Hämeenniemen sanoihin: ”Kuulijan ja soittajan välisen vuorovaikutussuhteen vahvistaminen ja vaaliminen tulee epäilemättä olemaan yksi tulevaisuuden musiikkielämän vaativimmista haasteista teknologisoituvassa maailmassamme. On erittäin tärkeää, että tuohon haasteeseen vastaaminen onnistuu.”

KYLKILÄHTI, MAIJA 2018. Klassisen musiikin konserttitradition kehittäminen. Case: Sinfonia Lahti.

HÄMEENNIEMI, EERO 2007. Tulevaisuuden musiikin historia.

Yleisöt kaukana, kumppanit lähellä

Susanna Kyllönen

”Tuleeko Lapista seura ava Islanti?”, kysyi sanomalehti Karjalaisen otsikko helmikuussa 2018. Toivottavasti sinnepäin, vastaa kulttuurimatkailun asiantuntijatehtävissä työskentelevä henkilö. Otsikon alla kerrotaan Lapissa kuvattavasta saksalais-suomalaisesta rikossarjasta sekä alueen kasvavasta suosioista elokuvien ja tv-sarjojen kuvauslokaationa. TV-sarjaa rahoitetaan viime vuonna käyttöön otetulla AV-tuotantokannustimella, joka on merkittävä syy Suomeen saatujen kansainvälisten tuotantojen taustalla. Tämä ei ole hyvä uutinen pelkästään audiovisuaaliselle alalle, vaan koko alueelle ja sen yrittäjille useilla eri toimialoilla. Pitkäaikaisin potentiaali piilee kuitenkin matkailussa. Kuten artikkelissa todetaan, elokuvamatkailu voi nostaa matkailijamääriä kuvauslokaatioissa satoja prosentteja.

Myönteinen vastaukseni sanomalehti Karjalaisen kysymykseen ei tarkoita sitä, että Suomen tulisi kopioida Islantia. Meillä on silti paljon opittavaa pohjoismaisesta kaverivaltioistamme, joka on esimerkillisesti hyödyntänyt luovien alojen potentiaalin matkailun kasvattajana. Erityisen hyvin Islanti on onnistunut herättämään matkailijoiden kiinnostuksen maassa kuvattujen elokuvien ja tv-sarjojen kautta. Lähestyin luovien alojen

ja matkailun yhteistyötä AV-alan kautta kulttuurituotannon ylemmän amk-tutkinnon lopputyössäni. Siihen liittyy myös työni Visit Finlandin kulttuurimatkailua kehittävässä Luova matka -hankkeessa, jonka tavoitteena on tuoda luovia aloja ja matkailuteollisuutta lähemmäs toisiaan. Näiden kahden alan välillä on paljon kartoittamatonta maastoa, ja hankkeessa etsitään keinoja muun muassa yhteisiin vientiponnisteluihin.

Esimerkillinen Islanti

Islantilaiset ovat tehneet poikkeuksellista työtä nostaessaan maan suosituksi matkakohteeksi. Matkailun suosion taustalla on useita syitä. Tulivuorenpurkausta ei yleensä pidetä positiivisena ilmiönä, mutta Islannista peräisin olleet tuhkapilvet toivat maal-

le runsaasti mielenpainuvaa näkyvyyttä vuonna 2010. Hyvät lentoyhteydet, suosittu valuuttakurssi ja maajoukkueen ilmiömäinen esiintyminen vuoden 2016 jalkapallon EM -kisoissa eivät varsinaisesti haitanneet maan nousua kaikkien huulille. Menestyksen taustalla olevaan mielenmaiseen maan voi tutustua myös lukemalla maassa asuvan Satu Rämön kirjan Islantilainen voittaa aina.

Meillä on paljon opittavaa pohjoismaisesta kaverivaltioistamme, joka on esimerkillisesti hyödyntänyt luovien alojen potentiaalin matkailun kasvattajana.

Islanti on hyödyntänyt esimerkiksi kulttuurinsa vahvuuksia sekä luovien alojen osaamista kansainvälisen maabrändinsä vahvistamisessa. Maan markkinoinnista vastaavan Promote Icelandin sivuilla todetaan, että matkailun ja luovien alojen kansainvälistämistä edistetään käsi kädessä. Tämä on kansainvälisesti verrattuna poikkeuksellinen malli. Lisäksi maan elokuvakomissiot toiminta, eli Islannin markkinointi audiovisuaalisten tuotantojen, kuten elokuvien ja tv-sarjojen kuvauspaikkana on saman katon alla. Toimintamallista voi vetää sellaisen johtopäätöksen, että Islanti pyrkii profiloitumaan kansainvälisen yleisön ja potentiaalisten matkailijoiden silmissä luovien sisältöjen ja kulttuurin kautta. Pyrkimys toimii, sillä Islannin matkakaajille vuonna 2016 tehdyn tutkimuksen mukaan elokuvat, tv-sarjat, musiikki ja kirjallisuus ovat vaikuttaneet yhteensä yli kolmasosan matkustuspäätökseen.

Islanti on pieni maa, jossa asuu vajaat 300 000 ihmistä. Sillä on voimavaranaan karunkaunis luonto ainutlaatuisine luonnonilmiöineen, mitkä itsessään riittävät houkuttelemaan maahan yli 2 miljoonaa matkailijaa vuosittain. Silti maa nostaa luovien alojen osaamisen matkailun rinnalle maabrändiä rakentaessaan. Suomessa luonto on ollut perinteisesti matkailun valttikortti. Kulttuurimme erottuvuustekijät jäävät sen sijaan usein varjoon kansainvälisissä matkailututkimuksissa. Voimme vain esittää valistuneita arvailuja siitä, mistä se johtuu. Yksi syy lienee kuitenkin siinä, että kulttuuri- ja matkailualan yhteistyötä on tiivistetty systemaattisesti vasta muutama vuoden ajan.

Kulttuurimatkailun monta kulmaa

Matkailussa kulttuurilla on suuri merkitys kohteen mielikuvan rakentumisessa ja erottautumisessa. Kulttuurin avulla voidaan kertoa kiehtovia tarinoita ja tarjota elämyksiä, joita ei voi kokea missään muualla. Sen elementtien avulla kiteytetään maan identiteetti ulkopuolisille ymmärrettävään muotoon, vaikka yksikään kansakunta ei rakennu yhtenäisen, kaikille samalta näyttävästä kulttuurin varaan. Kulttuuri on väistämättä läsnä jokaisen matkailijan kokemuksessa, mutta miten ja millä painoarvolla, se riippuu matkailijasta.

Kulttuurimatkailulla tarkoitetaan laajasti määriteltynä paikallisia kulttuurin voimavaroja sekä sisältöjä hyödyntäen tuotettuja elämyksiä alueen ulkopuolisille ihmisille.

Matkailijalle suomalainen kulttuuri ilmenee yleisimmin arkipäivän asioiden, kuten vaikkapa saunomisen tai ruokakulttuurin avulla, mutta usean matkailijan kokemuksiin kuuluvat myös kulttuurialan tuottamat elämykset. Suomessa kulttuurimatkailun kehittämisen perusedellytykseksi onkin määritelty luovien alojen ja matkailun tiivis yhteistyö. Molemmilla aloilla on omat vahvuutensa, joita yhdistämällä voidaan saavuttaa paljon.

Luovien alojen ja matkailun yhteistyö niputetaan usein kulttuurimatkailu-käsitteen alle. Kulttuurimatkailun voidaan katsoa olevan yksi kulttuurituotannon monialainen muoto. Suomessa kulttuurimatkailua on edistetty valtakunnallisesti opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana Culture Finland -katto-ohjelmassa 2010-luvun alkupuolelta lähtien. Työtä tehdään Visit Finlandin alaisuudessa, joka vastaa ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun edistämisestä työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa. Kulttuurimatkailua kehitetään myös kansainvälisestä vinkkelistä – kuinka kulttuurista viestitään ulkomaisille matkailijoille ja kuinka sitä voi kokea Suomessa.

Kulttuuria tuotteistetaan matkailuelämyksiksi eri puolilla maata. Museot ovat tyypillinen matkailijan vierailukohteita, mutta myös kulttuuritapahtumat, erilaiset taide-elämykset sekä tapoihin ja perinteisiin perustuvat kokemukset kiinnostavat matkailijoita. Mutta mitä muuta potentiaalia luovien alojen ja matkailun rajapinnassa piilee? Luova matka -hankkeessa on toteutettu vuosien 2017-18 aikana yhteistyöpilotteja luovien kansainvälistymistä edistävien tahojen kanssa. Niiden avulla on haluttu tavoittaa uusia, kulttuurista kiinnostuneita kohderyhmiä. Music Finlandin kanssa toteutetun Jazzahead -yhteistyön myötä Suomi ei pelkästään kuulunut, vaan myös näkyi ja maistui Saksan Bremenissä useamman päivän ajan. Venetsian kuvataidebiennialissa nostettiin esille Suomea matkakohteena yhteistyössä Frame Finlandin kanssa. Tapahtuman suosikiksi nousut Erkki Nissisen ja Nathaniel Mellorsin yhteisnäyttely The Aalto Natives houkutteli Suomen paviljonkiin kaikkiaan 180 000 kävijää.

Tutkimusmatkaa on jatkettu tiivistämällä yhteistyötä AV-alan toimijoiden kanssa mm. Berliinin elokuvajuhlien yhteydessä. AV-ala on kansainvälisessä mittakaavassa ilmeinen kumppani matkailulle, mutta Suomessa yhteistyötä on tehty vähäisesti. Voimien yhdistäminen on erityisen ajankohtaista, sillä Suomen houkuttelevuus kuvauspaikkana sai merkittävän vetovoimatekijän AV-tuotantokannustimen käyttöönoton myötä.

Matkailussa kulttuurilla on suuri merkitys kohteen mielikuvan rakentumisessa ja erottautumisessa. Kulttuurin avulla voidaan kertoa kiehtovia tarinoita ja tarjota elämyksiä, joita ei voi kokea missään muualla.

*Venetsian kuvataidebiennalin Suomen paviljonki 2017.
Nathaniel Mellors ja Erkka Nissinen: The Aalto Natives. Kuva: Ugo Carmeni / Frame Contemporary Art Finland.*

Kannustin on kansainvälisesti vakiintunut järjestelmä, jonka kautta elokuva- tai TV-tuotannot voivat saada maksuhyvityksen tietyistä kuluista, kuten vaikkapa palkoista ja palveluostoista. Sen tavoitteena on nimensä mukaisesti kannustaa tuotantoyhtiöitä sijoittamaan kuvauksiaan kyseiseen maahan, ja sitä kautta kasvattaa AV-alan liiketoimintaa sekä kilpailukykyä.

Matkailun näkökulmasta merkittävä tekijä kannustinjärjestelmän taustalla on sen pitkän tähtäimen vaikutukset maabrändiin sekä maan tunnettuuden lisäämiseen. Kuten useissa maissa on todettu, elokuvien ja tv-sarjojen kautta pystytään vaikuttamaan suotuisasti maahan suuntautuviin matkailijavirtoihin. Esimerkiksi Islannissa noin 20 prosenttia matkailijoista on saanut idean matkustaa maahan elokuvien, tv-sarjojen tai musiikkivideoiden kautta. Tästäkin syystä Lapin vertaaminen Islantiin kuulostaa kiinnostavalta skenaariolta. AV-sisältöjen vaikutus matkailijan mieleen on pitkäkestoinen, mikä on nähtävissä erityisesti Uudessa-Seelannissa. Jo yli viidentoista vuoden ajan Uusi-Seelanti on houkuttellut matkailijoita Taru Sormusten Herrasta ja Hobitti -elokuvien satumaisena Keskimäena.

Islannin tai Uuden-Seelannin onnistumisen taustalla on useita tekijöitä, ja yksi niistä on pitkäjänteinen matkailun ja AV-alan yhteistyö. Mitä enemmän pystytään yhdistämään voimia, sitä kovempi ääni saadaan aikaiseksi. Suomi on globaaleilla markkinoilla tuntematon maa, ja vaikka edellytykset tuotantojen houkutteluun ovat paremmat kuin ehkä koskaan, kilpailu on kovaa. Kehitystyöni benchmarkissa tutkin AV-alan ja matkailun yhteistyötä kansainvälisessä kuvauspaikka-markkinoinnissa Uudessa-Seelannissa, Islannissa ja Norjassa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että matkailu ja AV-ala tekevät

tiivästä yhteistyötä markkinoidessaan maata kuvauspaikkana. Yleensä kumppanuuden muodostivat kansallinen elokuvakomissio sekä matkailunedistämisen organisaatio. Tutkituissa maissa AV-sisältöjen painoarvoa matkailumarkkinoinnissa pidettiin tärkeänä ja yhteiset hyödyt oli tunnustettu molempien osapuolien toimesta.

Kestävä kehitys puhuttaa matkailualalla paljon, ja vastuullisuuden soisikin olevan yksi luovien alojen ja matkailun yhteistyön peruspilareista. AV-tuotantojen tuoma suosio on joissakin tapauksessa moninkertaistanut kohteeseen suuntautuvan matkailun lyhyessä ajassa. Elokuvien ja tv-sarjojen varjopuolena onkin niiden isoin hyötytekijä: kyky tavoittaa ja puhutella suuria yleisöjä. Elokuvamatkailu ei tuottanut pelkästään hyvää Kroatian Dubrovnikissa, jossa on kuvattu osia HBO:n Game of Thronesista. Sarjan julkaisun jälkeen UNESCO:n maailmanperintökohteisiin kuuluva Dubrovnikin vanha kaupunki on vetänyt puoleensa massoittain matkailijoita. Tilanne kärjistyi loppukesästä 2017 siihen pisteeseen, että kaupungin viranomaiset uhkasivat asettaa rajoituksia alueelle päästettävään matkailijamäärään. Mikäli alueen infrastruktuuri ei ole valmis ottamaan vastaan vierailijamäärää, tämä voi aiheuttaa vakavia ongelmia kohteen kestävyydelle ja paikallisyhteisölle. Rakentamalla yhteistyötä alusta saakka kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti voidaan varmistaa, että siitä potentiaalisesti seuraava matkailun kasvu olisi hallittua.

Edellä mainituissa on muutamia esimerkkejä siitä, kuinka taide- ja kulttuurisisältöjen avulla voidaan puhutella matkailun kohderyhmiä mieleenpainuvilla ja erottautuvilla keinoilla. Sisällön laadun ja muistijälkien luomisen takaa-avat osaavat luovien alojen kumppanit. Esimerkiksi netsiassa

nähdyn The Aalto Natives -näyttelyn hausalla tavalla ravisteleva käsitys suomalaisuudesta ei taatusti taatusti ole perinteisintä matkailumarkkinointia, mutta itsenäisen taideteoksen ei pidäkään olla. Yleisö tulee paikalle ensisijaisesti näyttelykokemuksen takia – aivan kuten elokuviaikin katsotaan ihan muista syistä kuin kuvauspaikkojen takia. Haasteena on kääntää syntynyt muistijälki matkustuspäätökseksi, mutta haasteen voittamiseen tarvitaankin niin kulttuuri- kuin matkailuosaamista.

Ravistelua ja riskinottokykyä

Kansainvälinen matkailu kasvaa Suomessa tällä hetkellä ennätysvauhtia. Vuonna 2017 matkailijoiden määrä kasvoi huimat 17 prosenttia, mikä luo hyvät edellytykset myös kulttuurialan asiakaspohjan kansainvälistämiselle. Suomen kulttuuristen erottuvuustekijöiden kristallisoiminen ja erityisesti niistä viestiminen edellyttää sekä matkailun että luovien alojen osaamisen hyödyntämistä. Visit Finland toteutti syksyllä 2017 markkinasegmenttitutkimuksen, josta kävi ilmi, että luonto ja siihen liittyvät ilmiöt sekä aktiviteetit jyräävät Suomeen liitetävissä mielikuvissa.

Luonnon vetovoiman ohella tutkimuksessa nousi esille myös kulttuurialan kannalta kiinnostavia näkökulmia. Suomen matkailun päämarkkinoilla eli Iso-Britanniassa, Saksassa, Kiinassa ja Japanissa, kulttuuriorientoituneet segmentit, kuten kaupunkilomailijat ja autenttisia kokemuksia etsivät matkailijat, ovat taloudellisesti mitattuna arvokkaimmat matkailijaryhmät. Tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että kyseisten ryhmien tavoittelu Suomeen on kulttuuristen vahvuuksien vähäisestä tunnettuudesta johtuen haastavaa, ja olisi järkevämpää panostaa resursseja luontoon ja hyvinvointiin painottuviin segmentteihin. Tämä on kiinnostava seikka luovien alojen tekijöille. Karrikoidusti voidaan sanoa, että suomalaiselle kulttuuritehtäjälle piilee maailmalla potentiaalinen ja arvokas kohderyhmä, jota emme ole onnistuneet tavoittamaan toistaiseksi.

Suomalainen kulttuuri-tarjonta on rikas, omalaatuinen ja laadukas, joten sisällöistä se ei jää kiinni. Suurin haaste piilee tunnettuudessa sekä suomalaisen kulttuurin

ainutlaatuisten tekijöiden määrittelyssä ja sanoittamisessa selkäläiseen muotoon, mikä herättää Suomea tuntemattomankin matkailijan kiinnostuksen. Tähän tarvitaan tuntemusta niin luovien alojen sisällöistä kuin kulttuurisista vahvuuksista. Sen lisäksi pitää osata myydä kansainvälisesti. Periaatteessa on helppo nähdä, mikä rooli lankeaa matkailulle ja mikä luoville aloille. Käytännössä yhteistyön tiivistäminen ja toimintatapojen löytäminen ei ole helppoa johtuen alojen välisistä eroavaisuuksista. Yhteisten hyötyjen näkeminen voi olla haastavaa, kun arki pyörii erityylisten asioiden ympärillä. Matkailu on ensisijaisesti liiketoimintaa, ja siihen mukaan lähteminen edellyttää kulttuuritoimijaltakin pitkäjänteistä bisnesajattelua ja kykyä ottaa taloudellisia riskejä.

Yhteistyö edellytyksenä on myös luottamus kumppanin näkemykseen. Eräänlaista riskinottokykyä sekin. Matkailun olisi hyvä ymmärtää, että esiintymällä kohdemarkkinoilla luovien sisältöjen yhteydessä pystytään erottautumaan sekä tavoittamaan uusia kohderyhmiä kiinnostavalla tavalla. Luovat alat puolestaan voivat luottaa matkailun osaamiseen kansainvälisessä markkinoinnissa ja myynnissä. Yhteistyötä tehdään vielä potentiaaliin nähden vähän, mutta liikkeelle voi lähteä pienimuotoisistakin yhteisistä projekteista. Islannin esimerkki osoittaa, että voimien yhdistäminen on kokeilun arvoista.

**Kansainvälinen
matkailu kasvaa
Suomessa tällä hetkellä
ennätysvauhtia.
Vuonna 2017
matkailijoiden määrä
kasvoi huimat 17
prosenttia, mikä luo
hyvät edellytykset
myös kulttuurialan
asiakaspohjan
kansainvälistämiselle.**

KYLLÖNEN, SUSANNA 2018. Onko täällä mitään nähtävää - Suomelle lisää vetovoimaa AV-alan ja matkailun yhteistyöllä.

ROUVINEN, MIA 2018. Sanoma-lehti Karjalainen. Tuleeko Lapista seuraava Islanti? [verkkomedia]. www.karjalainen.fi. (21.4.2018)

Vanhasta luopumalla kohti parempaa työhyvinvointia

Sanna Lesonen

Työhyvinvointi on termi, jota ei voi nykypäivän työelämästä puhuttaessa välttää. Hyvinvointi on kiinni paitsi työelämää sitovista laista, myös ennen kaikkea työyhteisön sisällä sovitusta pelisäännöistä. Sääntöjen noudattamisesta vastuussa on koko työyhteisö.

Työilmapiirin ja työyhteisöjen kehittäminen ovat 2010-luvun trenditeemoja. Uudistuminen ja toimintatapojen muuttaminen luovat organisaatioita, jotka loistavat menestyneiden ja kiinnostavien yritysten kärkisijoilla. Kehittyminen ja uudistuminen vaativat ensisijaisesti myös kykyä luopua sellaisista toimintatavoista, jotka aiemmin ovat olleet aikaansa edellä, mutta nykytilanteessa saattavat jopa jarruttaa uudistumista.

Vanhat tavat vievät myös sijaa uusilta raikkailta ideoilta, kun niiden käytäntöön viemiseksi ei ole tarvittavaa tilaa. Kun uskalletaan poistaa käytöstä vanhoja, toimimattomiksi todettuja toimintatapoja, voidaan tulla luoneeksi myös jotain aivan ainutlaatuista ja menestyksekkästä. Samalla uudistumisen lomassa käytävä työyhteisön sisäinen keskustelu edesauttaa avoimen työilmapiirin kehittymistä, jossa jokaisen mielipidettä kuullaan ja jossa sillä on merkitystä.

Muutostilanteessa avoimen ilmapiirin luominen on ensisijaisen tärkeää. Muutos on nähtävä prosessina, jolloin jokin aiemmin vallinnut tilanne muuttuu toiseksi kuin se oli. Kun organisaationjohto tekee muutoksia rakenteisiinsa, on oletettavaa, että muutosten toivotaan vaikuttavan myös tiettyjen toimintatapojen vaihtumiseen. Onkin oleellista, että vaikka organisaatiomuutokset vaikuttavat usein ensisijaisesti organisaation rakenteisiin, kuvastavat ne myös koko organisaation tahtotilaa uudistua. Organisaation yksiköiden ja työntekijöiden on huomioitava ympärillä vaihtuvat tilanteet ja pyrittävä

tekemään muutoksia myös omaan toimintaansa. Muutosten tekeminen luo työntekijöille kokemuksen mukana olosta ja omasta tilasta. Organisaatio, jossa työntekijöillä on tilaa tehdä työtä, luo ympärilleen kulttuuria, jonka avulla työntekijät pysyvät innostuneina ja voivat toteuttaa myös omaa potentiaaliaan.

Muutoksen tilassa olevassa työyhteisössä on kuitenkin muistettava, että vaikka asioista keskustellaan avoimesti ja luodaan yhdessä uutta, yhdessä sovittujen toimenpiteiden eteenpäin vieminen edellyttää vahvaa esimiestyötä. On erityisesti esimiehen vastuulla pitää kiinni sovitusta suunnasta. Toisaalta työyhteisön kehittämisessä on aina pitkälti kyse suhteista sekä siitä, miten ne toimivat tai eivät toimi. Muutoksen esteet on helppo nimetä ja tiedostaa, mutta niiden ylittämiseksi on kaikkien tehtävä yhdessä työtä, eikä kaikkea vastuuta uusien toimintamallien käyttöönotosta tai työhyvinvoinnista voida sysätä ainoastaan esimiehelle. Niin työyhteisö kuin työhyvinvointi on kiinni meistä kaikista!

Aikuiset työttömät aktiivisiksi taidelähtöisin menetelmin

Eero Lounela

Taidelähtöisyys osoittautui tehokkaaksi keinoksi työttömien aikuisten työllistymisen edistämiseksi Tehdas – tehtaillaan työtä ja yrittäjyyttä, ESR-projektissa. Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymässä toteutetut taidelähtöiset paja-kokeilut olivat työttömille mieluisia ja saivat heidät tuntemaan itsensä tärkeiksi yhteistyössä mukana olleiden silmissä.

Aikuisille, yli 45 vuotiaille työttömille suunnatussa Tehdas-projektissa kokeiltiin taidelähtöisiä menetelmiä työllistymisen edistämiseksi. Aikuisilla työttömillä oli kyky innostua mukaan taidelähtöisiin pajiin, joiden avulla kokeiltiin Tehdas-projektin asiakkaiden työnhakutaitojen kehittämistä koh- ti uutta työtä, koulutusta tai yrittäjyyttä.

Pajoissa asiakkaat pääsivät osallistumaan työhaastattelu-, video CV- ja sirkuspajiin, joissa heidän tavoitteenaan oli kehittää oppimis-, vuorovaikutus- ja työnhakutaitojaan. Eri koulutus- ja työtaustaiset asiakkaat innostuivat mukaan taidelähtöisiin kokeiluihin riippumatta aiemmasta kokemuksesta taiteeseen- ja kulttuuriin osallistumisesta.

Pajoissa syntyi voimaannuttavia hetkiä, joissa työttömät kohtasivat itseään nuorempia ammatillisen koulutuksen ja peruskoulun oppijoita. Pajaharjoittelutilanteissa työttömät aikuiset saivat olla antamassa myös omaa elämäkokemustaan nuorten koululaisten ja opiskelijoiden käyttöön. Asiakkaita yhdistävä työttömyys sai heidät koulutus- tai muista eroavaisuuksistaan huolimatta yhteiseen taidelähtöiseen leikkiin Tehdas-projektissa.

Taidelähtöisten pajojen osallistujilta kerätyn haastattelu- ja havaintoaineiston perusteella voidaan olettaa, että työttömät aikuiset saavat taidelähtöisyydestä uusia ajatuksia oman osaamisensa kehittämiseen ja työnhaun edistämiseen. Esimerkiksi

Video CV-pajiin osallistuneet asiakkaat saivat työskennellä kameran edessä AV-alan opiskelijoiden kanssa yhteistyössä ja tehdä itselleen lyhyen esittelyn osaamisestaan. Kaikille osallistujille jäi mieleenpainuvia elämyksiä opiskelijoiden kuvaaman ja editoiman videon lisäksi.

Työttömien aikuisten Tehdas-projektiin osallistuneet noin 300 asiakasta olivat projektista kerätyn tutkimustiedon valossa tyytyväisiä saamaansa palveluun. Tehdas-projektin osana taidelähtöisyys toimi ajatusten avaajana ja aktiivisen toimijuuden lisääjänä. Työttömät aikuiset ovat aktiivisia, kun heille annetaan siihen monipuoliset mahdollisuudet.

**Kuva sivulla 32.*

Sirkuspajan aloituspalaveri. Kuva Eero Lounela.

LOUNELA, EERO 2018. Taidelähtöisyys yli 45-vuotiaiden työllistymisen edistämisessä. Kehittämiskokemuksia Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän ESR-projektista.

Työtä selkeyttämällä ja hyvinvointia kehittämällä kohti tuloksia

Sarianna Matikainen

Nykyajan työelämässä on huomattavissa suuria paineita. Työntekoa tulisi jatkuvasti tehostaa ja saada enemmän tulosta. Samaan aikaan tehdään paljon irtisanomisia ja henkilöstöä vähennetään, jotta saataisiin säästöjä. Tätä tehdään usein ajattelematta kuitenkaan pitkän aikavälin vaikutuksia. Huomion kiinnittäminen työyhteisöjen hyvinvointiin ja toimintojen selkeyttämiseen voidaankin nähdä kuvatuolaisen trendin vastavoimana.

Kun työelämä on murroksessa ja talous vaikeuksissa, joutuvat siitä maksamaan usein työntekijät. Tämä vaikuttaa tällä hetkellä hyvin voimakkaasti ihmisten jaksamiseen ja työhyvinvointiin. Työyhteisöissä on johtajia, joiden tulisi tähän keskittyä, mutta heilläkään ei välttämättä ole resursseja tai osaamista johtaa ja seurata työyhteisön työtä sekä työntekijöiden hyvinvointia, kuten olisi tarvetta. Tulosta vaaditaan jatkuvasti, vaikka henkilöstöä vähennetään. Tämä myötä myös selkeä työn ja työntekijöiden hyvinvoinnin kehittäminen jää kiireen jalkoihin.

Monissa eri tutkimuksissa on todettu, että hyvinvoiva työyhteisö saa aikaan tulosta. Tämä tieto on kuitenkin isossa ristiriidassa siihen nähden, miten nykytyöelämässä toimitaan. Kiireen ja talouspaineiden kasvaessa ei johtajilta ja esimiehiltä löydy aikaa panostaa henkilöstön hyvinvointiin, mikä voi lopulta aiheuttaa suuria negatiivisia muutoksia yritysten tulokseen ja toimintaan.

Tämä kiireen trendi ja talouspaineet on nähtävissä niin kulttuurisektorilla kuin muillakin toimialoilla. Ongelmat eivät kohdistu pelkästään yksityiselle tai julkiselle sektorille, vaan ne ovat nähtävissä joka puolella. Olisikin erittäin tärkeää, että eri työyhteisöissä panostettaisiin kokonaisvaltaiseen työn selkeyteen, avoimuuteen ja henkilöstön hyvinvointiin. Näihin panostaminen ei ole kuitenkaan vain johdon tehtävä, vaan koko työyhteisön tulisi tähän osallistua. Johdon tehtävä on osallistaa ja mahdollistaa.

On olemassa paljon erilaisia keinoja, joiden avulla työtä pystytään selkeyttämään ja samalla vaikuttamaan henkilöstön hyvinvointiin. Hyvin pienilläkin panostuksilla voidaan osoittaa työyhteisölle, että jokaisen työpanos on arvokasta. Yksinkertaisia keinoja, jotka eivät vaadi edes suuria taloudellisia panostuksia ja henkilöstöresursseja on paljon. Pelkästään avoimuus työyhteisössä, muutoksesta ja tavoitteista kertominen, on tärkeä osa sitä, että työyhteisö on tietoinen siitä, missä mennään. Tämä myös helpottaa työntekijöiden jaksamista hektisessä työelämässä. Liian usein kuitenkin tehdään muutoksia, eikä niiden syitä tai seurauksia avata työyhteisölle. Yksinkertaisimmillaan jokaisen työtehtävien selkeyttäminen ja työssä jaksamisen varmistaminen tuo lisää hyvinvointia työhön.

Hyvinvointi, liikunta ja terveelliset elämäntavat ovat paljon puhuttuja aiheita tänään. Olisikin toivottavaa, että nämä saataisiin jalkautettua myös työelämään. Tämän osalta on kuitenkin hyvin paljon vielä tekemistä ja toiveena olisikin, että yhteiskunta havahtuisi aiheeseen tarpeeksi ajoissa, eikä vasta sitten, kun selkeät negatiiviset vaikutukset tuloksellisuuteen ovat jo nähtävissä, eikä mitään ole enää tehtävissä.

TEDx Koprivnica Library – sosiaalinen kirjasto yhteisön äänenkannattajana

Kaisa Palomäki

Vietin syksyllä 2013 kolme kuukautta Grundtvig-asiantuntijavaihdossa Koprivnican kaupunginkirjastossa Kroatiaassa. Sekä omat havaintoni että muut lähteet kertovat monisävyistä tarinaa kroatialaisista kirjastoista. Kroatiaassa – kuten monessa muussakin maailman kolkassa – katsotaan pohjoismaisia kirjastoja ylöspäin ja ihailtaan niiden pitkää historiaa, yhteiskunnallista merkittävyyttä sekä vakaata asemaa hyvinvointivaltioiden peruspalveluina.

Kirjastotoimintaa ja sen kehittämistä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Kroatian yleisten kirjastojen tähänastinen taival on melko lyhyt verrattuna esimerkiksi Suomeen ja muuhun Pohjois-Eurooppaan. Maan yleiset kirjastot ovat rakentaneet toimintaansa haastavista lähtökohdista. Tästä huolimatta – tai kenties tästä syystä – Kroatian kirjastoissa tapahtuu paljon mielenkiintoista.

Ajat ovat muuttuneet myös meillä ja päivitetty kirjastolaki on määrittänyt Suomen yleisten kirjastojen suuntaa uudelleen. Kirjastoissa pohditaan nyt keinoja toteuttaa uusia, aktiivisen kansalaisuuden, sananvapauden, yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen sekä kulttuurisen vuoropuhelun tukemiseen liittyviä tavoitteita. Samat tavoitteet ovat nousseet ajankohtaisiksi yleisissä kirjastoissa myös muualla. Tässä artikkelissa luodaan silmäys Kroatiaan ja Koprivnican kaupunginkirjastoon, jonka TEDx-tapahtumatoiminta on tuonut kirjastolle kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä.

Kroatian yleisten kirjastojen haasteet

Suomessa yleisten kirjastojen perusta on 1800-luvulla nousseessa kansanvalistuksen ja -sivistyksen ajatuksessa. Kroatian kirjastot ovat kehittyneet erilaiselta pohjalta. Kansan syvien rivien

sivistämisen sijaan niiden lähtökohtana on ollut oman kielen ja kulttuurin vaaliminen, tiedon tallentaminen sekä kansallistunteen ja -identiteetin tukeminen. Nykyisenkaltaisia, julkisrahoitteisia kirjastoja on ollut Kroatiaassa 1900-luvulta alkaen ja nykymuotoonsa ne ovat muovautuneet vasta 1990-luvulla Jugoslavian hajoamisen, maan itsenäistymisen sekä sitä seuranneen sodan jälkeen.

Kroatian yleiset kirjastot eivät ole pohjoismaiseen tapaan maksuttomia. Kirjastot veloittavat asiakkailta lainausoikeudesta vuosimaksua, jonka suuruus vaihtelee kirjastokohtaisesti. Lainsäädäntö ei ratkaisevasti tue Kroatian kirjastojen kehitystä yhteiskunnallisesti merkittävänä ja dynaamisena toimijana kuten vaikkapa Suomessa. Suomen kirjastojen kehitys pohjaa kirjastolakiin, mutta Kroatiaassa lainsäädäntötasolta annettu moottori puuttuu.

Vallitseva näkemys kirjastoista on Kroatiaassa hyvin perinteinen eikä vastaa nykyaikaisten kirjastojen todellisuutta. Kirjastoissa kärsitään muun muassa kirjastoverkostojen ja -järjestelmien puutteellisuudesta ja toimimattomuudesta, tietotekniikan epätasaisesta kehityksestä ja huonosta saataavuudesta, riittämättömästä panostuksesta automaation suunnitteluun sekä kirjastoverkoston kehittymättömyydestä kansallisella tasolla.

Haasteista huolimatta kolikolla on toinenkin puoli. Tilanne voidaan nähdä niin, että pitkän kirjastohistorian painolastin ja ylhäältäpäin tulevan säätelyn puuttuminen poikivat myös jotakin hyvää. Resurssien ollessa vähissä Kroatian kirjastoja ja niiden toimintaa kehitetään rohkeasti oman näköisellä otteella. Tästä syystä joillakin osa-alueilla tehdään uraauurtavaa työtä. Koprivnican kaupunginkirjasto näyttää esimerkkiä

TEDx Koprivnica Library. Kuva: Marko Posavec.

siitä, miten kirjaston ydintoiminta voidaan tuoda 2010-luvulle pienillä resursseilla ja yhteistyön voimalla.

Kirjasto on Koprivnican sydän

Noin 30 000 asukkaan sisämaakaupunki Koprivnica sijaitsee kaukana turistien suosimasta aurinkorantojen Kroatiaista, niin Pohjanmaan lakeuksien kanssa kilpailevan maiseman, mannermaisena ilmaston kuin Itä- ja Keski-Eurooppaan päin kallistuvan kulttuurinkin puolesta. Maaseudun pikkukylät ja maissipellot ympäröivät sata kilometriä Zagrebista koilliseen sijaitsevaa kaupunkia. Koprivnica nousi aikanaan merkittävään asemaan kaupankäynnin keskuksena ja sotilaallisena tukikohtana. Nykyisin se tunnetaan Koprivnica–Križevcin piirikunnan hallintokeskuksena ja pienehkönä teollisuuskeskittymänä Unkarin rajan kupeessa.

Koprivnican kaupunginkirjasto sijaitsee kaupungin keskustorin laidalla 1800-luvulla rakennetussa kivalalossa. Oivallisesta sijainnista huolimatta rakennus soveltuu melko huonosti kirjastokäyttöön muun muassa esteettömyyden näkökulmasta. Kirjasto jakautuu viiteen kerrokseen, eikä siellä ole hissiä. Tämän tyyppisistä käytännön haasteista huolimatta Koprivnican kaupunginkirjasto on niittä-

nyt Kroatian kirjastojen joukossa mainetta innovatiivisena ja aktiivisena kehittäjänä, joka tarjoaa monenlaista toimintaa eri kohderyhmille.

Grundtvig-vaihtoni aikana seurasin vaikuttuneena Koprivnican kaupunginkirjaston vilkasta tapahtumatoimintaa ja verkostoitumista kaupungin yhdistysten ja yritysten kanssa. Kirjasto tekee yhteistyötä laajamittaisesti ja kekseliäästi eri toimijoiden kanssa museoista nuorisokahvilaan ja vammaisjärjestöön. Kirjasto panostaa myös kansainvälisiin verkostoihin ja on saanut niin kansallisia kuin kansainvälisiä tunnustuksia ja palkintoja muun muassa lasten lukutaidon edistämishankkeista sekä paikallisen romaniväestön koulutuksen tukemiseksi tehdystä työstä. Viime vuosina kirjasto on kerännyt huomiota erityisesti TEDx-tapahtumillaan.

Sosiaalinen kirjasto korostaa yhteisöllisyyttä, sosiaalisuutta ja kohtaamista. Se on sekä tila että toimintatapa.

TEDx Koprivnica Library – ”Suuria ajatuksia pienessä kaupungissa”

Koprivnican TEDx -tapahtumat aloitettiin vuonna 2013, jolloin pääsin itsekin osallistumaan yhteen TEDx-iltaan. Tapahtuma veti kirjaston ullakkokerroksen täyteen yleisöä. TED (Technology, Entertainment, Design) -konferenssit ovat voittoa tavoittelemattomia puhetilaisuuksia, joissa ihmiset pitävät lyhyitä ja innostavia

puheita itselleen tärkeistä asioista ja jakavat ideoita. Videoita puheista levitetään verkossa. TED-konseptiin pyrkimys on muuttaa ihmisten asenteita ja sitä kautta vähitellen koko maailmaa.

TEDx on TEDin alainen konsepti, jonka maksuttoman lisenssin hankittuaan itsenäiset toimijat voivat järjestää omia tapahtumia TED-organisaation määrittelemien pelisääntöjen mukaan. Koprivnican kaupunginkirjasto oli ensimmäinen eurooppalainen kirjasto, johon hankittiin TEDx-lisenssi. Idean takana olivat kirjaston aikuistenosaston johtaja Petar Lukačić ja kirjastonhoitaja Maja Krulić Gačan. Kuten Lukačić toteaa, Koprivnican kaupunginkirjaston TEDx-tapahtumien motto ja johtoaatus on vapaasti käännettynä: ”Suuria ajatuksia pienessä kaupungissa”.

TEDx-tapahtumia järjestää Koprivnicassa kahdeksanhenkinen tiimi, jossa on mukana kirjaston henkilökuntaa, mutta joka toimii vapaaehtois pohjalta. Tiimi hoitaa kaiken puhujien ja sponsoreiden hankinnasta ja tiedottamisesta laitteiston vuokraukseen, tilan valmisteluun ja ”after partyyn”. Tapahtumissa sekä katsotaan englanninkielisiä TED-puheita nettivideoina että pidetään puheita paikan päällä kroaatin kielellä. TEDx-tiimin jäsenet ehdottavat tapahtumiin puhujia, jotka valitaan äänestämällä. Yhdessä tapahtumassa on 4–6 puhujaa ja tapahtuma kestää kolmisen tuntia. Tapahtumiin pyritään saamaan sekä laajemmin tunnettuja puhujia että paikallisia, untamattomampia puhujia.

TEDx Koprivnica Library -tapahtumille on luotu oma visuaalinen ilme ja omat, kirjaston sivustosta erilliset verkkosivut. Kirjasto on valmistanut myös erilaisia TEDx Koprivnica Library -mainosmateriaaleja (muun muassa t-paitoja, pullonavaajia, julisteita ja karpäslätkiä), joita jaetaan osallistujille. Tapahtumilla on sponsoreina paikallisia yrityksiä ja yhdistyksiä, jotka antavat ilmaisia tuotteita kirjaston käyttöön. Myös näitä tuotteita jaetaan ihmisille yllätyslähjoina TEDx-tilaisuuksissa.

TEDx-tapahtumat ovat saaneet Koprivnicassa yleisön liikelle ja vedonneet erityisesti nuoriin aikuisiin. TEDx Koprivnica Librarysta on muotoutunut kaupunkilaisille tuttu brändi ja osallistujamäärää on kasvaneesta suosioista johtuen jouduttu jo rajoittamaan jakamalla tapahtumiin etukäteen ilmaisia pääsylippuja. Tapahtumista keskustellaan kaupungilla ja ne näkyvät paikallismedioissa. Koprivnican kaupunginkirjasto on saanut esitellä TEDx-toimintaa kirjastoalan kansainvälisissä konferensseissa ja tapahtumia on alettu järjestää sekä muutamassa muussa kroatialaisessa kirjastossa että muuallakin Euroopassa.

Sosiaalinen kirjasto ja yhteisötyö

Koprivnican kaupunginkirjaston TEDx-tapahtumat ovat kiinnostavia erityisesti Suomen vuonna 2017 voimaan tulleen kirjastolain määrittelemien tavoitteiden näkökulmasta. Yleisten kirjastojen perinteisistä poikkeaviin toimintoihin liittyen oleelliseen osaan nousevat sosiaalisen kirjaston ja yhteisötyön käsitteet.

Laura Hokkasen mukaan sosiaalinen kirjasto korostaa yhteisöllisyyttä, sosiaalisuutta ja kohtaamista. Se on sekä tila että toimintatapa. Sosiaalinen kirjasto voi toteutua pop up -kirjastona, osallistavana toimintana kirjaston ulkopuolisissa tapahtumissa ja kirjaston laajentamisena muihin ammattiryhmiin, kuten nuorisotyöntekijöihin, sosiaalialan ammattilaisiin tai kolmannen sektorin edustajiin. Koprivnican TEDx-tapahtumat ovat esimerkki yhdestä tavasta, jolla sosiaalinen kirjasto toimii.

Sosiaalisesta kirjastoon liittyy kiinteästi yhteisötyön käsite, joka on viime aikoina alkanut yleistyä kirjastoalalla. Ajatus yhteisötyöstä on aiemmin tuttu lähinnä sosiaalityön piiristä. Irene Roivaisen mukaan sosiaalialan yhteisötyöllä pyritään kartoittamaan ihmisten tarpeet ja aktivoimaan ihmisiä toimimaan omassa yhteisössään sekä osana kansalaisyhteiskuntaa. Yhteisötyössä ihminen ei ole toiminnan kohde, vaan aktiivinen osallistuja.

Kirjastoalalla yhteisötyön käsitettä käytetään kuvaamaan yleisten kirjastojen perinteisestä toiminnasta poikkeavia tehtäviä ja uusia toimintamuotoja. Yhteisötyö tarkoittaa esimerkiksi yhteisöllisyyteen, osallisuuteen, jalkautumiseen, osallistavuuteen, yhteistyöhön, projektitoimintaan, markkinoitiin ja saavutettavuuteen liittyvää toimintaa sekä sen kehittämistä kirjastoissa. Suomen kirjastoseuran perustama yhteisötyön työryhmä juurruttaa käsitettä yleiseen käyttöön. Yhteisötyön käsitteen lanseeraaminen on oleellinen askel kirjastotyön moninaisuuden arvostuksen ja perinteisestä poikkeavien toimintamallien legitimitietin lisäämisessä.

Nykypäivän kirjasto näky ja kuuluu

Eri maiden yleisiä kirjastoja vertaillen on hyvä pitää mielessä, että historian, kulttuurin, varallisuuden, politiikan ja maantieteen tuomasta paikallisväristä huolimatta kirjastot ja niiden tavoitteet ovat pitkälti samanlaisia kaikkialla. Sama pätee suurelta osin myös kirjastojen kohtaamiin haasteisiin. Monet Kroatiassa koetut ongelmat kuulosta-

**Yhteisötyön käsitettä
käytetään kuvaamaan
yleisten kirjastojen
perinteisestä
toiminnasta poikkeavia
tehtäviä ja uusia
toimintamuotoja.**

vat edelleen varsin tutuilta myös suomalaisesta näkökulmasta. Tällaisia ovat esimerkiksi henkilökunnan ja taloudellisten resurssien vähyys sekä riittämättömät tilat, jotka käyvät ilmeisiksi heti, kun poistutaan suurten kaupunkien lippulainakirjastoista. Ongelmien ratkaisemiseksi vaaditaan luovaa ajattelua.

Kulttuurituottaja YAMK-kehittämistyössäni käsittelemällä Valkeakosken kaupunginkirjaston tapahtumatoimintaa ja -yhteistyötä, joiden avulla kirjasto saa enemmän näkyvyyttä ja nostaa profiliaan omassa toimintaympäristössään. Koprivnican kaupunginkirjasto toimii tästä hyvänä mallina näyttäen käytännössä, miten kirjasto kohoo vähäisillä resursseilla keskeiseksi toimijaksi kaupunkiyhteisössä. Kirjasto aktivoi ihmisiä keskustelemaan ja osallistumaan lisäen samalla omaa merkittävyyttään osana kaupunkilaisten elämää. TEDx on ollut hyvä tapa herättää paikallisten sponsoriin huomio ja näin ollen lisätä myös yritysten ja yhdistysten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Koprivnican tapaus osoittaa, että pienemmät resurssit tuovat usein mukanaan suurempaa kekseliäisyyttä. TEDx Koprivnica Library on esimerkki uudelta ajattelulta ja siitä, millä tavoin yleiset kirjastot voivat toteuttaa niille nykypäivänä asetettuja tehtäviä. TEDx-tapahtumissa kirjasto on rohkea toimija, joka tarjoaa areenan monenlaisille näkemyksille ja mielipiteille. Tästä huolimatta se ei tingi asemastaan neutraalina tilana, joka on kaikille avoin.

PALOMÄKI, KAISA 2018. Yhteis(ö)työtä ja musiikkikokeiluja: uusia avauksia Valkeakosken kaupunginkirjaston tapahtumatoimintaan.

HOKKANEN, LAURA 2015. Sosiaalinen kirjasto: lukemattomien mahdollisuuksien maailma. Helsinki: Avain.>

KNJIŽNICA I ČITAONICA "FRAN GALOVIĆ" KOPRIVNICA 2018. Koprivnican kaupunginkirjaston www-sivusto. <<http://www.knjiznica-koprivnica.hr>> (luettu 2.4.2018).

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. [verkkodokumentti]. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>> (luettu 2.4.2018).

MÄKINEN, ILKKA 2009a. 1800-luvun alkupuoli: kohti kansankirjastoja. Teoksessa Mäkinen, Ilkka: Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ Finland, 73-135.

ROIVAINEN, IRENE 2008. Yhteisölähtöisen otteen paikka aikuissosiaalityössä. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi: Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 253-281.

TEDx Koprivnica Library 2018. <<http://www.tedxkoprivnicallibrary.com>> (luettu 1.3.2018).

Kontula Electronic -festivaali lähiökulttuurin muutoksentehtäjänä Kontulassa

Taina Petrell

Lähiöiden kulttuuritarjonta Helsingissä on ollut jokseenkin köyhää. Vasta viime vuosina on alettu kiinnittää huomiota lähiöiden tapahtumatarjontaan ja siihen, että tapahtumia tuotaisiin myös keskustan ulkopuolelle. Tällaisesta ajattelutapojen muutoksesta kertovat monet hankkeet, kuten ”Helsingin malli”, ”Lähellä Lähiössä” ja ”Lähiöprojekti”, joiden kaikkien tarkoitus on vilkastuttaa kulttuuritarjontaa lähiöissä. Koneen Säätiö on myös apurahoja myöntäessään, alkanut painottaa projekteja, jotka tapahtuvat lähiöissä. Yksi tällainen hanke oli Kontula Electronic -festivaali, joka oli aivan uudenlainen kokeilu yhdessä Helsingin huonomaineisista lähiöissä, Kontulassa.

Kontula Electronic -festivaali sai alkunsa Ylen tuottajan Pertti Ylikojolan ja muusikko Jimi Tenorin pohtiessa vuonna 2015, miten he voisivat tuoda jotain uutta Kontulan tapahtumatarjontaan, jossa lähinnä oli ollut tarjolla vain karaokea ja vuosittain järjestettävä Kontu-Fest. He halusivat järjestää elektronisen musiikin festivaalin. Ympäriinsä he kokosivat innostuneen ja ammattitaitoisen työryhmän, joka lähti tyhjästä suunnittelemaan aivan uudenlaista konseptia Kontulan pahamaineiselle ostoskeskukselle.

Kontulan ostoskeskus on Suomen suurin kattamaton ostoskeskus, jossa on paljon liiketiloja ja palveluita sekä lukuisia ravintoloita. Festivaalin haluttiin levittyvän joka puolelle, niin olutkuppiloihin kuin kirjastoon, uima-halliin, nuorisotalolle ja kirkkoon. Rahoitusta festivaalilla ei ollut yhtään. Useat muusikot kuitenkin halusivat lähteä tukemaan näin

ainutlaatuista ideaa ilman lupausta palkkiosta. Markkinointi tapahtui puhtaasti sosiaalisen median kautta, jolloin siihen ei tarvittu rahallista panostusta.

Työryhmällä ei ollut mitään odotuksia, miten festivaali lopulta keräisi yleisöä. Lopulta festivaali oli valtava menestys. Sinne saapui ihmisiä ympäri Helsinkiä ja iltaklubi ja useat tapahtumapaikat olivat täynnä ihmisiä.

Miten työryhmä onnistui tässä? Ehkä tärkein asia, miksi tapahtuma oli onnistunut, oli sen ainutlaatuisuus. Kukaan ei ollut koskaan aikaisemmin järjestänyt mitään vastaavaa. Mutta se, mikä teki siitä todella erikoisen ja mielenkiintoisen, oli sen sijainti Kontulassa. Kontula on lähiö, jonne ei monikaan mielellään lähde vapaaehtoisesti sen rauhattoman maineen vuoksi.

Kontulan ostoskeskus tarjosi myös aivan uudenlaiset puitteet tapahtumanjärjestämiseen sen lukuisten tilojen takia. Ostoskeskus on kompakti ja siellä voi tarjota samaan aikaan monenlaista ohjelmaa. Ihmiset voivat sukkeloida eri ravintoloiden välillä. Lisäksi ohjelma oli ilmaista, lukuun ottamatta yöklubeja. Työryhmä otti mukaan myös paikalliset toimijat, kuten ravintoloitsijat ja yritykset sekä yhteisöt.

Asiakkaiden ja esiintyjien haastatteluista kävi ilmi, että tapahtuma oli ollut todella onnistunut. Se saikin Koneen säätiöltä merkittävän apurahan vuodelle 2017, jolloin mukana oli myös tutkimusnäkökulma. VTT Pekka Tuominen lähti tutkimaan Kontulan muutosta lähiönä, jossa Kontula Electronic -festivaali toimi yhtenä muutoksen alullepanijana.

Kontula Electronic -festivaali on järjestetty nyt kaksi kertaa ja se on saanut valtavan suosion ja myös rahoittajat ovat olleet kiinnostuneita siitä. Muusikot ottavat yhteyttä, että pääsisivät esiintymään festivaaleilla. Se mikä on kuitenkin ehkä tärkeintä, on se, että ihmiset saapuvat Kontulaan, siellä tarjotaan laadukasta ohjelmaa ja luodaan yhdessä hyvää fiilistä ja yhteenkuuluvuutta. Kontulan Electronic ja muut tapahtumat parantavat Kontulan mainetta ja tästä hyötyvät niin paikalliset yrittäjät kuin kontulalaiset itse.

PETRELL, TAINA 2017. Kontula Electronic -festivaali lähiökulttuurin muutoksen välineenä. Kontula Electronic -festivaalin kehittäminen ja lähiön muutoksen tarkastelua tapahtumajärjestäjän näkökulmasta.

Asiakkaat keskiössä Amos Rexissä

Marjo Pyykönen

Amos Rex avataan elokuussa 2018 Helsingin Lasipalatsiin 52 vuotta toimineen Amos Andersonin taidemuseon jatkumoksi. Uusi museo on konseptiltaan hyvin erilainen kuin edeltäjänsä. Amos Rex koostuu 10 000 neliön tilasta, jossa on muun muassa elokuvateatteri Bio Rex ja 2 000 neliön näyttelytilat Lasipalatsin aukion alla. Uuden konseptin myötä yleisötyö on nostettu taidemuseossa keskeiselle sijalle.

Vuoden 2016 lopussa henkilökunnan keskuudesta muodostettiin yleisöryhmä, joka loi henkilökunnan sisäiseen käyttöön sisältöjen suunnittelun ja palvelujen kohdentamisen helpottamiseksi kymmenen kuvitteellista, motivaatiopohjaista kävijäprofiilia. Profilit luotiin, jotta saataisiin vastaus kysymykseen: Miksi museossa käydään?

Työryhmä jakoi profilit kolmeen ryhmään, joissa kussakin on 3-4 erilaista, kävijöiden motivaatiota arvioivaa syytä käynnille.

Ryhmä I oli nimeltään ”Kivaa tekemistä yhdessä” ja sen alta löydettiin kolme erilaista kävijäprofiilia: 1) Lapsi ryhmässä, 2) Nuori ryhmässä, 3) Suomen ykkösnähtävyyttä etsivä ryhmä.

Ryhmä II:n nimi oli ”Elämystä etsimässä” ja sieltä löytyivät: 1) Piipahtaja, 2) Turisti yksin tai ryhmässä, 3) Busy business sekä 4) Lattelandia. Viimeinen viittaa ahkerasti kahvila-palveluja hyödyntävään kävijään. Ryhmään III, ”Kulttuuri ja keskustelu”, sisällytettiin: 1) Vanha vakkari, 2) Urbaani nuori aikuinen, sekä 3) Taidealan aikuinen.

Museolla ei ollut resursseja validoida profiileja, joten se tilasi organisaation ulkopuoliselta toimijalta kehittämistyön, jossa selvitettiin ja testattiin profiilien oikeellisuutta ja mahdollisia jatkokehittämistarpeita. Testaus rajattiin koskemaan

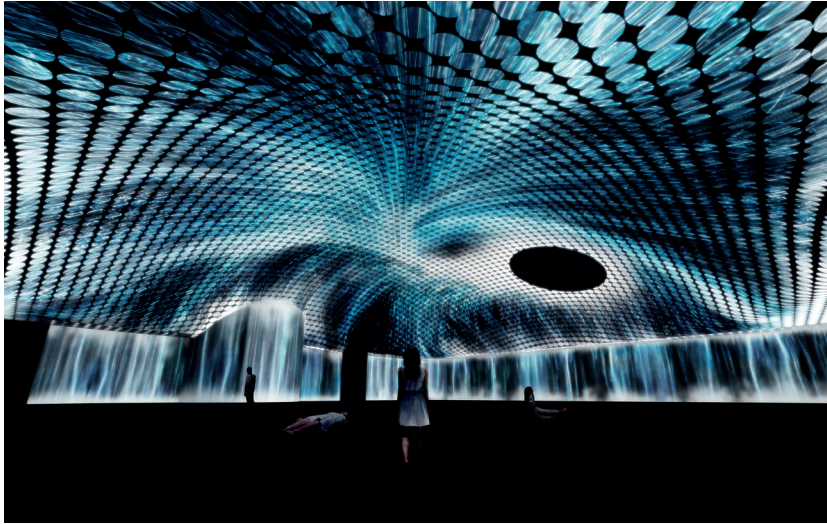
kuutta profiilia, koska neljän muun osalta saatiin tietoa muilta yhteistyökumppaneilta. Testauksen ulkopuolelle jäivät lapsi ja nuori ryhmässä, turistit ja taidealan aikuiset.

Testiryhmään haluttiin aitoja, potentiaalisia Amos Rexin kävijöitä. Osallistumiskutsu levitettiin Museoliiton avustuksella museokorttilaisille ja heterogeenisemmän testiryhmän saavuttamiseksi yrittäjänäisten verkoston Facebook-sivustolle. Kutsuun vastasi 27 vapaaehtoista, joista 22 lopulta osallistui testiin. Ryhmäläisten tehtävänä oli peilata omaa samaistumispintaansa kävijäprofileihin ja havainnoida museokokemustaan tutkijan kanssa tehdyn museokäynnin aikana.

Koska Amos Andersonin taidemuseo oli suljettu eikä Amos Rex vielä avattu, saivat ryhmäläiset itse valita museon, jossa testi suoritettiin. Museokäyntejä tehtiin seitsemässä eri museossa pääkaupunkiseudulla: Ateneum, Didrichsenin taidemuseo, Espoon modernin taiteen museo EMMA, Kiasma, Päivälehdin museo, Sinebrychoffin taidemuseo ja Taidehalli.

Testiryhmäläiset vastasivat lyhyen taustakyselyyn ennen museokäyntiä. Museokäynnillä kävijäprofiilien arvioimisen lisäksi he havainnoivat erilliselle lomakkeelle listattuja asiakaskokemukseen liittyviä yksityiskohtia. He antoivat palautteensa profileista ja kokemuksesta välittömästi museokäynnin jälkeen käydyissä keskusteluissa.

Testiryhmäläiset löysivät profileista selkeitä kehittämistarpeita. Kukaan heistä ei samaistunut suoraan yhteen profiiliin. Useat näkivät olevansa kahden tai jopa kolmen profiilin yhdistelmiä. Saadun aineiston perusteella kävijäprofileja tarkennetaan. Niiden lukumäärää vähennetään ja profiilikuvauksia muokataan. Profiilien ikä- ja sukupuoli-merkinnät myös poistetaan.

Amos Rexin ensimmäisestä näyttelystä vastaa japanilainen taiteilijaryhmä teamLab, joka tunnetaan immersivisistä digitaalisista installaatioistaan, joihin katsoja astuu sisään. Kuva on teamLabin tekemä tietokonemallinnos, teamLab.

Museon suunnitteluvaiheessa asiakasprofilointi perustuu asetettuihin yleisötyön tavoitteisiin. Toiminnan alettua on tärkeää varata resursseja myös sen seurannalle ja kehitystyölle. Hyvä tapa kehittää palvelujen laatua ja kohdentaa niitä oikein on kysyä asiakkailta mielipiteitä. Testiryhmien kutsuminen koolle erilaisissa tilanteissa toimii mainiosti. Ihmiset kertovat mielellään kokemuksistaan ja haluavat sitä kautta vaikuttaa museon toimintaan. Näin saadaan lisää arvokasta tietoa museotoiminnan kehittämiseen.

PYYKÖNEN, MARJO 2018. Amos Rexin kävijäprofiilien testaaminen: Tutkimusmatka motivaation saloihin.

Konserttikeskuksen kiertuemalli: Konsertteja, sirkusta, teatteria ja performanssia yhdeltä luukulta

Petri Pöyhönen

Konserttikeskuksen toiminnan tarkoitus on tuoda korkeatasoista ja monipuolista elävää musiikkia mahdollisimman monen lapsen ja nuoren kuultavaksi. Toimintaa tukevat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Musiikinedistämissäätiö. Toiminta tunnetaan laajasti kaikissa Suomen kouluissa.

Konserttikeskuksen yhden luukun malli tarkoittaa sitä, että Konserttikeskuksen ohjelmistossa on jatkossa valittavana musiikkiesitysten lisäksi kaikkia esittävän taiteen esityksiä. Konserttikeskus on paketoinut esitykset käteviksi kokonaisuuksiksi. Konserttikeskuksen järjestämiin koulu- ja päiväkotikonserttikiertueisiin sisältyy lähtökohtaisesti kolme konserttia päivässä, mikä tekee toiminnasta taloudellisesti järkevää sekä Konserttikeskuksen että esiintyvien muusikoiden näkökulmasta. Käytäntö mahdollistaa myös edulliset tilaajahinnat, jotka ovat samat kaikkialla Suomessa.

Konserttikeskus toteutti vuosina 2016–2017 Taiteen edistämiskeskuksen myöntämän erityisavustuksen turvin Sirkusta kouluihin -pilotihankkeen. Konserttikeskuksen toiminnanjohtajan Kari Vaseen mukaan hankeidean takana oli sirkustaiteen läänintaiteilija Rauli Katajavuoren ehdotus siitä, että myös sirkusesitykset soveltuvat kiertue-esityksiksi kouluihin yhtä lailla kuin konsertit. Tavoitteena oli tutustuttaa lapset ja nuoret monipuolisesti sirkustaiteen ilmaisumuotoihin. Hankkeella haluttiin edistää myös sirkustaiteen näkyvyyttä, saatavuutta, alueellista tasa-arvoa ja sirkusalan taiteilijoiden työllistymistä.

Hanke osoitti sen, että sirkusohjelmien kiertueita ei ole olennaisesti hankalampaa järjestää kuin konserttikiertueita, vaikka sirkusesitysten rakennusajat ovat pidempiä kuin konserttien. Mukaan ollaan siis ottamassa kaikki muutkin esittävän taiteen produktiot.

Tilajaina ovat tähän asti olleet koulut ja päiväkodit. Konserttikeskuksen tuottamien konserttien merkitys on erityisen suuri

seuduilla, joilla ei ole tavallisesti mahdollista kuulla korkeatasoisia, eri musiikkityylejä edustavia konsertteja. Konserttikeskuksen toimintaa on tarkoitus laajentaa tilaajakohtaisesti siten, että se ei toimi yhden luukun toimintamallina ainoastaan päiväkodeille ja kouluille. Tulevaisuudessa yhdeltä luukulta produktioita voivat tilata myös lastenkulttuurikeskukset sekä palvelutalot. Tilattava esitys voi siis olla sirkusta, tanssia, teatteria, performanssia tai minkä tahansa musiikin eri tyylin konserttiesitys. Konserttikeskuksen kiertueosaaminen on niin tehokasta, että yhteistyössä hyötyvät järjestävät tahot, esiintyjät ja ennen kaikkea yleisö. Lisäksi tässä voidaan luottaa laatu-takuuseen, koska teokset arvioi kunkin alan ammattilaisraati.

Konserttikeskuksen kautta rakentuvan toimintamallin kehittäminen on ollut yksi opinnäytetyöni tuloksista. Ilman sitä yhteisen kiertuemallin rakentaminen olisi siirtynyt tai jäänyt kokonaan kehittämättä. Hyöty uudesta toimintamallista saavuttaa monet toimijat: taiteen tekijät, taiteen rahoittajat, taiteen tuottajat, taide-esityksiä etsivät tahot, festivaalit, teatterit, oopperayhdistykset, kulttuurikeskukset, konserttitalot ja monitoimitalot. Keskeisin hyödynsaaja on kuitenkin yleisö, joka pääsee nauttimaan konserteista yhä helpommin ja laaja-alaisemmin. Voidaan todeta, että vihdoin Suomessa on kiertue-toimintamalli, jonka rinnalle ei tarvitse rakentaa uutta raskasta kiertueita järjestävää organisaatiota!

Kulttuuria kuntiin: Monipuolisesti ja kaikille

Henri Saari

Kulttuuripalveluiden saavutettavuus eriarvoistaa tällä hetkellä Suomessa. Kulttuuripalvelut ovat palveluita, joiden mittaaminen rahassa on hankalaa - tai helppoahan se on, vievät aina rahaa. Monessa kunnassa etsitään tällä hetkellä kipeästi säästökohteita ja ollaan valmiita leikkaamaan kulttuuritarjonnasta. Mutta onko todella niin, että kunnan ainoa vaihtoehto on järjestää kulttuuripalvelut itse tai olla järjestämättä mitään? Mikä tähän voisi olla vaihtoehto?

Opinnäytetyössäni tuli esille vahvasti se, että tarkastelemassani kunnassa, Heinolassa, kulttuuritoimi on vahvasti järjestämiseen keskittynyt organisaatio. Tällä hetkellä on kuntakentällä käynnissä sosiaali- ja terveystieteiden maakunta-uudistus. Sinänsä tästä SoTe-uudistuksesta ja sen toteuttamisesta ei kannata ottaa mallia, mutta pohtia sopii, olisiko siitä jotain otettavissa kulttuurikentälle? Opinnäytetyössäni tuon esille vaihtoehtoisen toteutustavan kulttuuripalveluille tai ainakin osalle niistä.

Hyvät ja monipuoliset kulttuuripalvelut ovat elinvoimaiselle kunnalle tärkeitä. Ei voida olettaa, että pienestä kunnasta löytyisivät kaikki mahdolliset kulttuuripalvelut. Tuon esille, että kunnan kannattaisi tehdä strateginen linjaus, ettei kunta tekisi kaikkea nykyistä kulttuuritarjontaa omana työnä vaan päättäisi, mihin keskittyä. Näin ollen osa resursseista voitaisi käyttää kulttuuripalveluiden ostoon yrityksiltä ja yhdistyksiltä. Tieteenkään tämä ei ole ihan yksinkertainen asia toteuttaa, koska se vaatii osaltaan lisää byrokratiaa esimerkiksi kilpailutukseen.

Suurempi muutos kulttuuritoimelle olisi oman toimintatavan muutos, siten, että se muuttaisi omaa toimintaansa toteutavasta organisaatiosta palveluiden tarjoajaksi. Tämä tietysti on haasteellista, koska tällaisessa tilanteessa osaamisen tarve

kulttuuritoimen organisaatiossa muuttuu melkoisesti. Enää ei tarvittaisi niin vahvaa toteutuksen osaamista, vaan osaamisen tulisi olla enemmänkin laajempaa koko kulttuurikentän hallintaa. Kuntalaisen näkökulmasta tämänkaltainen muutos olisi varmasti kiinnostava, sillä tämä voisi mahdollistaa omassa kunnassa vaihtelevat ja muuttuvat tapahtumat sekä tarjonta voisi monipuolistua samoilla kulttuurin määräraharesursseilla. Oman havaintoni mukaan työt eivät jakaudu mitenkään tasaisesti vuoden aikana kulttuuritoimen työntekijöille.

Haittana tietysti on mahdollinen tarjonnan kaventuminen. Mistä löytyisi joka kuntaan yrityksiä ja yhdistyksiä tarjoamaan palveluita? Toki kysyntä varmasti loisi lisää yrityksiä kulttuurialalle ja samalla saattaisi piristää myös laskusuhdanteessa elävää yhdistystoimintaa. Ja ennen kaikkea näkisin tämän mahdollistavan myös pienillä paikkakunnilla monipuolisemman kulttuuritarjonnan, kun alan pienemmätkin yritykset voisivat kiertää ympäri maata.

SAARI, HENRI 2017. Yritys tuottamassa kunnalle kulttuuripalveluja. Case Heinolan Tapahtumatoimisto Oy.

Tavoitteena motivoiva talkoopolku

Sami Skantsi

Talkootyöllä on vahva sija suomalaisessa yhteiskunnassa. Työtä on tehty talkoilla eri muodoissa maataloustöistä urheilukilpailuihin ja kyläyhteisöjen rakennus-hankkeista koulujen myyjäisiin. Nykyään talkootyötä tekee yli kolmasosa suomalaisista.

Kulttuurialalla talkootyön rooli on merkittävä, eikä suuria yleisötapahtumia olisi mahdollista järjestää ilman vapaaehtoisten arvokasta panosta – Finland Festivals ry:n selvityksen mukaan jokaista vakituista työntekijää kohden tapahtumissa työskentelee yli neljäkymmentä talkoolaista.

Yleisötapahtumien järjestämisessä talkootyön suuren roolin taustalla ovat taloudelliset syyt: kolme neljäsosaa tapahtumista hyödyntää vapaaehtoista työvoimaa laskeakseen tapahtuman järjestämisestä koituvia kustannuksia. Tapahtumissa onkin tavallisesti tarjolla runsaasti erilaisia talkootyötehtäviä lipunmyynnistä ja siivouksesta järjestyksenvalvontaan ja pystytys- ja purkutöihin. Talkootyö on perinteisesti ollut niin sanotusti tavallisen ihmisen tietotaidolla tehtävää työtä, mutta tästä on viime aikoina liikuttu enemmän suuntaan, jossa talkootyöntekijöille pyritään räättälöimään heidän taitojaan vastaavia tehtäviä. Talkoilla tehtävä työ ei saa edellyttää erityistä koulutusta tai osaamista, mutta talkoolaisen taidot ja kyvyt voidaan silti huomioida työtehtävien suunnittelussa.

Talkootyö muuttuu ajan ja maailman muutosten mukana. Toisaalta valintojen ja mahdollisuuksien määrä lisääntyy talkootyössä, mutta samalla työhön sitoutuminen muuttuu löyhemmäksi, lyhytkestoisemmaksi ja enemmän yksilön tarpeista kumpuavaksi. Rekrytoinnin haasteet, suuri vaihtuvuus ja poisjättäytymisen helppous ovatkin arkipäivää tapahtumien parissa työskenteleville.

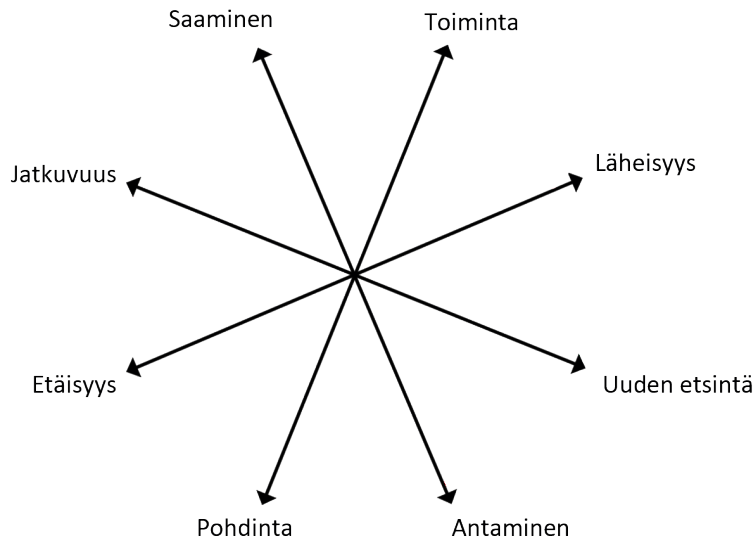
Talkootyön haasteista ja toiminnan kehittämisestä puhutaan yleensä talkootyön järjestäjän näkökulmasta. Kyseessä on kuitenkin aina kaksisuuntainen palvelu – talkootyön asiakkaita ovat myös itse talkootyöntekijät. Työtä tehdään palkatta, joten

toiminnan täytyy lähtökohtaisesti olla mielekästä ja kiinnostavaa. Motivoinnin ja sitouttamisen haasteiden kanssa kamppailtaessa asetelma onkin syytä kääntää toisin päin: kuinka talkootyötä voidaan kehittää niin, että toiminta olisi entistä mielekkäämpää talkootyöntekijälle itselleen?

Monitahoinen motivaatio

Talkootyön motivaatiota ja sitoutumista on tutkittu viime vuosina runsaasti. Tärkein syy vapaaehtoistyön tekemiseen on auttamisen halu, joka motivoi yli

**Talkoopolkumalli
tähtää ennen
kaikkea edistämään
talkookokemuksen
mielekkyyttä ja
kasvattamaan tätä
kautta motivaatiota
ja sitoutumista
talkootyöhön.**

Vapaaehtoistoiminnan motivaatiotimantti (Yeung 2005, 107).

40 % talkootyötä tekevästä suomalaisista. Yleisötapauksissa tehtävään talkootyöhön motivoivat kuitenkin pitkälti eri tekijät. Aiempien tutkimusten perusteella talkootyöntekijät ovat lähteneet mukaan tapahtumiin muun muassa yhteishengen, ilmapiirin, tapahtuman aihepiirin, uusien kokemusten tai ilmaisen sisäänpääsyn vuoksi. Motiivit työhön vaihtelevat sekä tapahtumien välillä että sisällä. Eri ihmiset saattavat osallistua toimintaan eri syistä. Talkootyön motivaatio onkin monimuotoinen kokonaisuus, jonka ymmärtäminen edellyttää tarkastelua eri näkökulmista.

Abraham Maslow'n klassinen teoria ihmisen tarpeiden jakautumisesta tarvehierarkian eri tasoille tarjoaa yhden lähestymistavan motivaatioon. Tarveteorian mukaan ihmistä motivoivat hierarkiassa alhaalta ylöspäin fysiologiset tarpeet, turvallisuuden pyrkimys, halu kokea rakkautta ja yhteenkuuluvuutta, tarve arvostukseen sekä itsensä toteuttamisen tarpeet. Talkootyön motiiveja Maslow'n teoria selittää vain pintapuolisesti. Sen avulla voidaan kuitenkin päätellä, että talkootyön motiivit sijoittuvat perustarpeita korkeammille tasoille. Monesta tapahtumasta epäilemättä löytyykin talkoolaisia, jotka ovat mukana toiminnassa sosiaalisista syistä tai toteuttaakseen itseään mukavan tekemisen parissa.

Edward L. Decin ja Richard M. Ryanin itsemääräämisteoria puolestaan tarjoaa ajatuksen motivaation jaottelusta sisäisen ja ulkoisen motivaation piiriin. Talkootyön motiiveista tämän teorian kautta tulkittuna voidaan päätellä, että ne kumpuavat pääasiassa ihmisestä itsestään, sillä vapaaehtoisesti tehtävä työ tuottaa itsessään iloa ja mielihyvää. Teoriassa ulkoiseksi motivaatioksi lasketaan esimerkiksi työstä saatavat palkkiot. Ulkoisella motivaatiolla voidaankin nähdä olevan sija tapah-

tumissa, joissa talkoolaiset saavat ilmaisen sisäänpääsyn korvaukseksi työstä.

Vapaaehtoistoiminnan motivaatiotimantti

Selkeä työkalu juuri talkootyön motivaation ymmärtämiseen on Anne Birgitta Yeungin (nyk. Pessi) vapaaehtoistoiminnan timanttimalli, joka tarkastelee vapaaehtoistyötä yksilöllisen kokemuksen ja merkityksen näkökulmasta. Teoriassa motiivaatio jaotellaan kahdeksaan elementtiin, jotka muodostavat neljä motivaatioulot-tuvuutta, johon talkootyöntekijöitä motivoivat tekijät, motivaatioelementit, voidaan sijoittaa. Ulottuvuudet ovat saaminen–antaminen, jatkuvuus–uuden etsintä, etäisyys–läheisyys ja pohdinta–toiminta. Elementit ja ulottuvuudet ovat keskenään tasa-arvoisia, ja motivaatio saattaa jakautua myös yhtäaikaaisesti useammalle kuin yhdelle ulottuvuudelle.

Vapaaehtoistoiminnan timanttimallin avulla voidaan luoda kuva talkootyöntekijän muuttuvasta ja monipuolisesta motivaatiosta. Henkilö, joka tekee talkootyötä sekä yhteisöllisen tunnelman että työkokemuksen kartuttamisen vuoksi, sijoittuu läheisyyden ja saamisen ääripäihin. Pohdinnan toiseen päähän puolestaan voidaan sijoittaa henkilö, jota ohjaavat työssä arvot ja vakaumukset. Talkootyöhön eläkepäivien ajanvietteen vuoksi hakeutuva sijoittuu luontevasti toiminnan äärilaitaan, kun taas ensi kertaa talkootyössä olevat saattavat sijoittua uuden etsinnän toiseen päähän. Toisaalta uuden etsinnän ääripäähän voi sijoittua myös talkootyöntekijä, joka osallistuu tapahtumaan vuodesta toiseen hakeakseen vas-

tapainoa päivätyölleen. Motivaatioulottuvuuksista saaminen-antaminen voidaan nähdä limittäisenä, sillä talkootyöntekijä voi saada itselleen mielihyvää esimerkiksi auttamisen kautta. Pohdinta-toiminta-ulottuvuudelle sijoittuva puolestaan saattaa toteuttaa omia arvojaan toiminnan kautta.

Timanttimalin perusteella voidaan havaita, että talkootyön kokemus on eri ihmisillä erilainen, ja sama työ saattaa antaa eri ihmisille toisistaan hyvinkin poikkeavia elämyksiä. Motivaatio myös muuttuu ajan mukana. Ensimmäistä kertaa tapahtumassa talkoolaisena oleva saattaa olla utelias näkemään, mistä kaikessa oikein on kysymys, kun taas myöhemmin sama henkilö voi osallistua vuosi toisensa jälkeen talkootyöhön mukavan ja toimivan työyhteisön vuoksi. Motivaation monitahoinen ja muuttuva luonne on hyödyllistä ymmärtää ja ottaa huomioon talkootyön suunnittelussa ja sitoutumisen kehittämisessä.

Talkootyön kehittäminen Turun Suurtorin keskiaika ry:n tapahtumissa

Kehittämistyössäni olen tarkastellut talkootyön kehittämistä motivoinnin ja sitouttamisen näkökulmasta Turun Suurtorin keskiaika ry:n järjestämässä tapahtumissa. Yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelemattoman yhdistys järjestää vuosittain Turussa kaksi ohjelmallista ja pääsymaksutonta markkina-tapahtumaa, Keskiaikaiset markkinat ja Vanhan Suurtorin Joulumarkkinat, jotka kumpikin kamppailevat talkootyöntekijöiden vähäisen määrän kanssa. Työssäni tutkin, voidaanko talkoo-työntekijöiden määrää ja talkootyön laatua kasvattaa mahdollistamalla talkoolaisien suunnitelmallinen eteneminen talkoopolulla.

Tutkimus koostui Keskiaikaisilla markkinoilla kahdesta osasta, jotka olivat kyselytutkimus ja toiminnallinen kokeilu. Keskiaikaisten markkinoiden talkootyöntekijöille tehty kysely selvitti talkoolaisien motivaatiota talkootyöhön ja vaativampia työtehtäviä kohtaan. Talkoopolkukokeilussa puolestaan kahdelle aikaisemminkin tapahtumassa työskennelleelle talkootyöntekijälle annettiin aiempaa vaativampia työtehtäviä sosiaalisen median sisällöntuotannon parissa. Kokeilussa tarkasteltiin vaativampien työtehtävien vaikutusta motivaatioon ja sitoutumiseen. Kokeilun tuloksia analysoitiin haastattelujen kautta.

Kehittämistyöni perusteella voidaan todeta, että talkootyöntekijöitä motivoivat eri asiat sen mukaan, ovatko he ensikertalaisia vai ovatko he olleet talkootyössä tapahtumassa aikaisemminkin. Ensimmäistä kertaa talkootyössä olleet olivat

hakeneet pääasiassa mukaan kiinnostuksesta tapahtumaa ja uusia kokemuksia kohtaan. Aiemmin mukana olleet taas tekivät talkootyötä muun muassa yhteishengen, työkokemuksen ja auttamisen halun vuoksi. Motivaatio talkootyötä kohtaan kumpusi suurimmalta osin talkoolaisien sisäisestä kiinnostuksesta tekemistä ja tapahtumaa kohtaan. Talkootyöntekijät olivat myös kiinnostuneita etenemään työssä. Kyselyn perusteella noin kaksi kolmasosaa talkootyöntekijöistä koki mielenkiintoa vaativampia työtehtäviä kohtaan.

Talkoopolkukokeilun perusteella aiempaa vaativammat työtehtävät koettiin mielekkäiksi, ja molemmat kokeiluun osallistuneet olivat halukkaita jatkamaan työtä näiden tehtävien parissa vastaisuudessakin. Kumpikin talkootyöntekijä koki tapahtumaa kohtaan ammatillista kiinnostusta, joten tapahtuman sosiaalisen median sisällöntuotannon parissa tehty talkootyö koettiin antoisana. Kyselyn ja haastattelujen myötä ilmeni myös tarve talkoolaisien syvemmälle perehdyttämiseen ja opastamiselle.

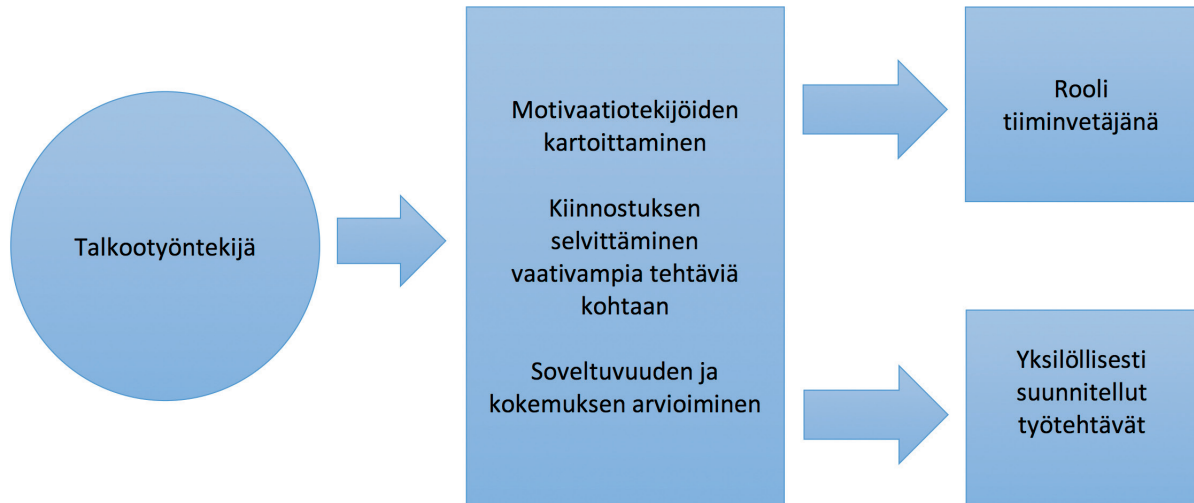
Talkoopolku motivoinnin ja sitouttamisen välineenä

Tutkimus vahvisti ajatusta suunnitelmallisen talkoopolun mahdollistamisesta talkoolaisien motivoimisen ja sitouttamisen välineenä. Kehittämistyön perusteella voidaan havaita kaksi erilaista mahdollisuutta edetä talkoopolulla Turun Suurtorin keskiaika ry:n järjestämässä tapahtumissa. Kiinnostuneet ja soveltuvat talkootyöntekijät voidaan joko ohjata vastuullisempiin tehtäviin talkootiimien lähiesimiehiksi tai heille voidaan tarjota yksilöllisemmin suunniteltuja työtehtäviä henkilökohtaisten taitojen ja erikoisosaamisen mukaan.

Onnistunut talkootyö edellyttää hyvää vapaaehtoistyön johtamista. Kattava perehdytys, opastaminen ja tiedonkulku ovat talkootyöntekijän perusoikeuksia, jotka vaikuttavat suoraan talkookokemuksen onnistumiseen. Turun Suurtorin keskiaika ry:n tapahtumissa ei kuitenkaan ole tarvittavia henkilöresursseja riittävän perehdytyksen ja opastamisen toteuttamiseen. Täl-

laisessa tilanteessa kokeneiden ja pitkään mukana olleiden talkoolaisien osaaminen ja hiljainen tieto nousevat arvokkaaksi voimavaraksi. Tapahtumaorganisaation ja talkootyöntekijöiden väliin voidaan luoda uusi taso, joka muodostuu talkootyön eri osa-alueiden tiiminvetäjistä. Tiiminvetäjiksi voidaan rekrytoida kiinnostuneita, soveltuvia ja kokeneita talkootyöntekijöitä, jotka haluavat edetä talkootyössä motivoivampiin työtehtäviin ja jakaa osaamistaan eteenpäin.

Talkootyö on monimuotoinen ja herkkä kokonaisuus, jossa motivaatiolla ja sitoutumisella on ratkaiseva rooli.

Talkoopolku prosessina Turun Suurtorin keskiaika ry:n tapahtumissa.

Tämänkaltaisia työtehtäviä ei kuitenkaan ole riittävästi kattamaan jokaisen etenemistä talkooyössä, eivätkä kaikki halua tällaisia tehtäviä. Osa talkooyöntekijöistä sen sijaan on kiinnostunut toteuttamaan itseään toiminnan kautta ja tekemään taitojaan vastaavaa työtä. Heidät voidaan ohjata talkoopolulla vahvemmin heidän omia mielenkiinnon kohteitaan vastaaviin työtehtäviin. Esimerkiksi ammatillisesti suuntautuneet talkoolaiset saattavat kokea yksilöllisesti suunnitellut työtehtävät antoisina ja ammatillista uraa edistävinä. Ylipäänsä mielekäs työn sisältö motivoi osallistumaan ja jatkamaan toiminnassa.

Kaikki talkooyöntekijät eivät halua edetä talkoopolulla, vaan työn mielekkyyden taustalla saattaa olla toiminnan tutuus ja pysyvyys. Talkoopolkumalli onkin tarkoitettu Turun Suurtorin keskiaika ry:n tapahtumissa sellaisille talkooyöntekijöille, jotka ovat kiinnostuneita etenemään työssään vaativampiin tai enemmän henkilökohtaista motivaatiota vastaaviin tehtäviin. Lisäksi tapahtumien järjestämisen kannalta on välttämätöntä, että olemassa olevat työtehtävät täytetään jatkossakin. Vastaisuudessakin siis suurin osa talkoolaisista ohjataan jo olemassa oleviin tehtäviin.

Lähtökohta talkoopolkumallille on talkooyöntekijöiden yksilöllisten motiivien selvittäminen, ymmärtäminen ja hyödyntäminen. Talkoopolkumalli voidaan ajatella joko lineaarisena etenemisenä talkooyöuralalla tai rinnakkaissiirtymänä erilaisiin tehtäviin kiinnostuksen kohteiden muuttuessa. Talkoopolkumalli tähtää ennen kaikkea edistämään talkookokemuksen mielekkyyttä ja kasvattamaan tätä kautta motivaatiota ja sitoutumista talkooyöhön. Malli hyödyttääkin sekä talkooyöntekijöitä motivoivien työtehtävien muodossa että tapahtumajärjestäjää talkoolaisien motivoimisen ja sitouttamisen välineenä.

Suunnitelmallisesti kohti mielekästä talkookokemusta

Ajatuksena talkoopolkumallin mukainen eteneminen talkooyössä ei ole varsinaisesti uusi. Esimerkiksi yhdistystoiminnassa on tavallista, että kiinnostuneet jäsenet etenevät vastuullisempiin tehtäviin ja mahdollisesti aina hallinnon tasolle asti. Vastaavasti joissakin tapahtumissa on palkkatyössä työntekijöitä, jotka ovat aloittaneet talkoolaisina. Talkoopolkumalli tähtää hyödyntämään ajatusta vastuun motivoimisesta ja eteenpäin ajamisesta. Talkoopolkumallia voidaan hyödyntää periaatteessa kaikenlaisissa tapahtumissa, joiden toteutuksessa käytetään apuna talkooyövoimaa toimintaympäristöstä tai tapahtuman luonteesta riippumatta. Luontevimmin talkoopolkumalli kuitenkin soveltuu tapahtumiin, joissa on tarjolla runsaasti erilaisia työtehtäviä tai aito tarve syvemmälle perehdyttämiselle ja lähiesimiestyölle.

Talkooyö on monimuotoinen ja herkkä kokonaisuus, jossa motivaatiolla ja sitoutumisella on ratkaiseva rooli. Talkooyön toteutuminen edellyttää hyvää suunnittelua ja johtamista, jotta työ olisi kiinnostavaa, mielekästä ja antaisi tekijälleen elämyksiä. Jokainen talkooyökokemus on ainutlaatuinen prosessi, joka voi johtaa työn jatkamiseen tai lopettamiseen. Ihmisten erilaiset tarpeet, toiveet ja kiinnostuksen kohteet huomioimalla voidaan talkooyötä kuitenkin suunnitella siten, että se on mielekästä sekä tekijälle että työn järjestäjälle. Työn taustalla olevaa motivaatiota ymmärtämällä sekä motiivoinnin ja sitouttamisen huolellisella suunnittelulla ja kehittämällä voidaan rakentaa mielekäs talkookokemus, joka motivoi jatkamaan talkoopolulla.

- SKANTSI, SAMI 2018. Talkootyön kehittäminen Turun Suurtorin keskiaikary:n tapahtumissa.
- Finland Festivals ry 2014. Festivaalien taloudellisia tunnuslukuja. Finland Festivalsin jäsenfestivaalien taloustietoja vuodelta 2014. Viitattu 10.2.2018. <http://www.festivals.fi/wp-content/uploads/2016/04/Festivaalien-taloudellisia-avainlukuja-2014.pdf>
- ISO-AHO, JUHA 2011. Kulttuuri kutsuu. Vapaaehtoiset tapahtumien voimavarana ja hengenluojina. Tuottaja2020 – Osaraportti 6, 1–72. Teoksessa Leena Björkqvist & Katri Halonen & Laura-Maija Hero & Juha Iso-Aho & Outi Teye & Pekka Uotila (toim.) Tuottaja2020. Kurkistuksia kulttuurituottajan tulevaisuuteen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- KUULUVAINEN, SALLA 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- LAIMIO, ANNE & VÄLIMÄKI, SARI 2011. Vapaaehtoistyötoiminta kehittyy. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 28.11.2017. http://www.kssotu.fi/versova/media/Vapehttoim_KEHITTY.pdf
- MASLOW, ABRAHAM H. 1987. Motivation and Personality. 3. painos. New York: Harper & Row, Publishers, Inc.
- VASALAMPI, KATI 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa Katariina Salmela-Aro & Jari-Erik Nurmi (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Motivaatio-psykologian perusteet. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–65.
- YEUNG, ANNE BIRGITTA 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – Ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.
- YEUNG, ANNE BIRGITTA 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vas-tapaino, 104–125.

Kulttuurituottaja yhteistyön mahdollistajana

Minna Taipale

Vähenevät resurssit luovat painetta keksiä uudenlaisia tapoja toiminnan ja palvelujen toteuttamiseksi niin kolmannella kuin kuntasektorilla. Myös lähestyvät uudistukset pakottavat toimijat pohtimaan omaa aseoitumistaan kentällä. Yhteistyö ja uudenlaiset kumppanuudet tulevat olemaan ratkaisevassa roolissa tulevaisuudessa.

Perehdyttäessä kolmannen sektorin rooliin ja tulevaisuuden näkyisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä esiin nousee yhteistyö toisten järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden sekä kunnan kanssa. Toisaalta katsottaessa kuntaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta, ovat järjestöt sen merkittävä tukijalka. Kuinka kohtauttaa nämä toimijat niin, että lopputuloksena on hyvinvoiva kuntalainen? Mikä auttaisi nämä erilaiset toimijat löytämään yhteisen vision?

Liittymäpintaan tarvitaan välittäjää ja mahdollistajaa, tulkkia, joka luo yhteisen kielen ja ymmärryksen. Kulttuurituottajataustaisella välittäjä-toimijalla on osaamista juuri tätä varten. Perinteiseen tuottajan rooliin verrattuna toimenkuva on laajempi ja monipuolisempi. Toimijan tulee ymmärtää eri toimialoja ja pyrkiä luomaan tavoite, jonka puolesta osapuolet ovat valmiita tekemään töitä.

Koska kysymys on kulttuuripoliittisesta asiasta kunnassa ja hyvinvoinnin sekä terveyden edistäminen on kunnan vastuulla, tulee myös välittäjätoimijan olla kunnan resursoima. Oleellista on kuitenkin ymmärtää, että liittymäpintaan tarvitaan objektiivinen toimija. Välittäjätoimija ei voi olla sidoksissa erilliseen toimialaan, vaan tämän tulee toimia näiden rinnalla. Tiedonkulku ja yhteydenpito pitää suunnitella ja sovittaa toimialojen ja välittäjätoimijan välillä. Tärkeää on alusta asti avoimella keskustelulla lähteä luomaan toimintamalleja,

jotka mahdollistavat aidon vuorovaikutuksen. Välittäjätoimija mahdollistaa asioita myös toimialoille, joten yhteistyön hyödyt ovat molemminpuolisia.

Kuten todettua, kulttuurituottajataustaisen välittäjätoimijan toimenkuva poikkeaa totutusta koordinaattorin tai tuottajan roolista. Tehtäväkuva tulee muokata kentältä nousevan tarpeen pohjalta, jotta välittäjätoimija pystyy toteuttamaan rooliaan mahdollisimman hyvin. Järjestö- ja vapaaehtoisuuskentän lisäksi tulee tuntea kuntaorganisaation toiminta sekä laajemmin mm. rahoitusinstrumentit. Kattavalla osaamisella välittäjätoimija parantaa yhteistyön toimintaedellytyksiä sekä mahdollistaa verkostomaisen kumppanuuden kolmannen sektorin ja kunnan välillä.

TAIPALE, MINNA 2018. ”Laitetaan hyvä kiertämään”. Uudet yhteistyön muodot Lappeenrannan ja kolmannen sektorin välillä.

Taidemuseon yleisötyötä aikuisille – löytämisen ilon riistäjä vai oivaltamisen ohjaaja?

Kirsi-Maria Tuomisto

Odottelen taidemuseon aulassa, kun kolmasluokkalaiset hää-
räävät innoissaan naulakolla; pipot ja hanskat laitetaan ta-
kin hihaan, kengät riviin takkien alle ja lopuksi ryhmitetään
parijonoon näyttelytilan ovelle. Odottavan iloiset oppilaat
hiljenevät ja kuuntelevat tarkasti ohjeita. Näyttelytilan ovi
avautuu hitaasti ja oppilaat astuvat hassunkurisen näkymän
äärelle. Mutatis Mutandis -näyttelyssä on valtava määrä omi-
tuisen muotoisia pienikokoisia vapaasti seisovia ihmisveis-
toksia. Asetumme varovasti taiteilija Tommi Toijan Muuka-
laiset-teoksen keskelle ja aloitamme oppitunnin erilaisessa
oppimisympäristössä.

Lapuan Taidemuseon toi-
minnan keskiöön on alusta
saakka kuulunut museo-ope-
tus. Sen aloittaminen oli mu-
seolle tärkeä päätös, joka oh-
jasi näyttelyiden suunnittelua
ja toiminnan suuntaamista
erityisesti lapsille ja nuorille.
Taidemuseon yleisötyön koh-
distamisen lapsiin ja nuoriin
ajateltiin olevan sijoitus tule-
vaisuuden yleisöihin. Syksys-
tä 2006 museo-opetuksella
on tuettu koulujen taidekas-
vatuksen monimuotoisuutta
ja nykyään se on osa Kulttuu-
riPaukkua eli Lapuan kau-
pungin perusopetuksen kult-
tuuriopetus suunnitelmaa.

Lapuan Taidemuseon museo-opetuksella on haluttu sy-
ventää koululaisten taide-elämyksiä rohkaisemalla heitä
taiteen kohtaamiseen sekä aktivoimalla heitä omiin tulkin-
toihin. Taidemuseo on tavoittanut lapset ja nuoret innos-
tuneiden opettajien kautta helposti. Koululaiset muodosta-
vatkin Lapuan Taidemuseon suurimman ryhmäkävijöiden
joukon. Opettajat hyödyntävät tarjolla olevaa museo-ope-
tusta mielellään ja taidemuseosta on vähitellen muodostunut
kouluille moniaineinen ja toiminnallinen oppimisympäristö.

Museo-opetuksesta yleisötyöhön

Museoissa huolehditaan
hyvin koululaisten mu-
seo-opetuksesta. Se ei kui-
tenkaan ole vain lasten ja
nuorten etuoikeus, vaan se
on tarkoitettu kaikenikäisil-
le museovieraille. Mutta mi-
ten myös aikuiset saataisiin
osallistumaan museo-ope-
tukseen? Useimpien aikuis-
ten kävijöiden museovie-
railun tavallisin päämäärä
on itsenäisesti tehty näyt-
telykierron. Museovieraan
omatoiminen, hieman haja-
mielinen kiertely näyttelys-

**” Yksinäinen
näyttelyvierailu
saattaa jättää
katsojan ymmälle ja
ymmärtämättömyydestä
muodostuu ongelma,
joka ratkaistaan
välttelemällä taidetta.”**

*Tommi Toija: Muukalaiset, 2011-2014, maalattu keramiikka.
Kuva: Kirsi-Maria Tuomisto.*

sä ei kuitenkaan aina riitä avaamaan taideteoksia ja niiden välittämää sanomaa. Yksinäinen näyttelyvierailu saattaa jättää katsojan ymmälle ja ymmärtämättömyydestä muodostuu ongelma, joka ratkaistaan välttelemällä taidetta.

Museo-opetuksesta puhutaan nykyään yleisemmin yleisötyönä. Laajasti ymmärrettyä se tarkoittaa yleisön hyväksyttävää työtä. Museo on lähtökohtaisesti olemassa palvelukseen yleisöä tarjoamalla heille tietoa, elämyksiä ja kokemuksia. Taidemuseon yleisötyö on kävijän ja museon välisen raja-aidan madaltamista taidekokemuksen helpottamisella ja rikastuttamisella erilaisin tavoin. Yleisötyöhön voi näyttelykokemuksen lisäksi sisältyä laitoksen toimintaan tutustumista, taiteilijataapaamisia, teosten katsomiskokemuksen purkamista tulkinnoiksi ja kaikenlainen muu kokemusta syventävä toiminta. Erilaiset yleisöt huomioiva museo tarjoaa asiakkailleen sisällöllisesti laadukkaan kokemuksen. Siksi museoissa on opastuksia, työpajoja ja oheistoimintaa, mutta myös mahdollisuus rauhalliseen omatoimiseen näyttelyvierailuun.

Viime vuosien vilkastunut keskustelu museoiden yleisötyön muodoista on laittanut museot pohtimaan kenelle ja miksi yleisötyötä tehdään. Asiantuntijayleisöille saattaa hyvään museolämykseen riittää pelkkä passiivisesti tarjottu tieto tai hyvä näyttelyriipustus. He eivät välttämättä kaipaa aktivoivaa ja osallistavaa tekemistä, vaan haluavat kokea näyttelyn rauhassa ilman ylimääräistä häiriötä. Museot tavoittelevat kuitenkin kävijöikseen muutakin yleisöä, erilaisia käyttäjiä ja aktiivisia asiakkaita. Heille osallistava tekeminen ja kokeminen voi tuoda onnistuneen museolämyksen.

Aikuiset taidemuseon asiakkaina

Vuonna 2015 YouGov Finlandin Suomen Museoliitolle toteutetun kyselytutkimuksen mukaan museon ”suurkuluttaja” on tyypillisesti pääkaupunkiseudulla asuva, työssäkäyvä, alle 55-vuotias, lapseton (tai lapset jo muuttaneet kotoa), korkean koulutustason omaava ja ylempään talousluokkaan kuuluva nainen. Kun taidemuseon yleisötyön keskiöön otetaan aikuiskävijät, ollaan erilaisten kysymysten äärellä kuin koulu-ikäisten kanssa. Lasten ja aikuisten opiskelussa on merkittävä ero: lapset ja nuoret opiskelevat koska heidän täytyy. Aikuiset opiskelevat todennäköisesti siksi, että he haluavat oppia jotain heitä erityisesti kiinnostavasta työhön, perheeseen tai omaan yhteisöön liittyvästä asiasta. Aikuisten kohdalla ei aina kuitenkaan haluta puhua opettamisesta, sillä siitä tulee helposti liian koulumainen ja ikävä käsitys. Tosiasiassa me kaikki kuitenkin opimme joka päivä jotain uutta ja miksei se voisi tapahtua hauskesti taiteen parissa? Oppia voi myös yhteisöllisesti ja museokierroksella se tapahtuu mukavasti. Aikuisen elämäkokemus toimii peilinä ja antaa työkaluja erilaisten asioiden käsittelemiseen taideteosten äärellä.

Hakeutuakseen taidemuseon yleisötyön pariin aikuisten pitäisi kuitenkin ensin tietää sen olemassaolosta. Taidemuseo ja siellä tapahtuva toiminta voi jäädä aikuisille vieraaksi monesta syystä. Museon tarjoamasta yleisötyöstä ei ehkä tiedetä, siihen osallistuminen ei yksinkertaisesti tule mieleen, taidemuseon näyttelykäyntiä vierastetaan tai siihen ei ole aikaa. Kaikki museot kuten muutkin kulttuurin toimijat käyvät jatkuvaa kilpailua muiden houkuttelevien vapaa-ajan toimintojen kanssa. Nykymaailma tulvii mielenkiintoisia asioita,

eikä kotisohvan vetovoimaakaan sovi unohtaa kilpailtaessa aikuisten asiakkaiden huomiosta. Museoiden on siis kehitettävä palvelujaan, yleisötyötään ja markkinointiaan pärjätäkseen kilpailussa ihmisten huomiosta, ajasta ja resursseista.

Museo tarvitsee tehokasta ja tarkasti kohdennettua tiedotamista, joka avaa sen toimintaa houkuttelevasti ja lähestyy potentiaalisia asiakkaitaan mahdollisimman henkilökohtaisesti. Tärkeintä museoille on esittää näyttelyisällöt ymmärrettävästi ja kiinnostavasti, herättää ihmisten mielenkiinto näyttelyihin, sillä potentiaalisia museoasiakkaita kyllä löytyy. Mutta vaikka museo olisi kerran voittanut asiakkaiden kiinnostuksen, sitä ei voi pitää selviönä, vaan heidän kiinnostuksensa täytyy osata herättää jokaisen näyttelyn kohdalla aina uudelleen. Tässä on taidemuseoille haasteensa. Näyttelyohjelmalla on iso vaikutus aikuisten kävijöiden kiinnostuksen herättämisessä. Jotkut näyttelyt tuovat yleisöä kuin itsestään, mutta toiset näyttelyt taas vaativat houkutellakseen enemmän pedagogista ohjelmaa ja erilaisia yleisötapahtumia näyttelysisältöjen tueksi ja rinnalle. Yleisötyölle lankeaa silloin iso haaste.

Taidemuseon ja yleisön kohtaamispisteitä

Tutkin kulttuurituottajan ylemmän tutkinnon opinnäytetyössäni, miten aikuiset voisi paremmin tavoittaa Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi ja miten yleisötyötä voisi kehittää aikuisia paremmin motivoivaksi toiminnaksi. Tutkimuksen lähtökohdana oli tilastollinen tosiasia, että taidemuseon yleisötyö tavoittaa koululaiset, mutta aikuisia yleisötyön asiakkaina on huomattavasti vähemmän. Aikuisten saamisessa taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi on Lapualla omat paikalliset haasteensa, mutta myös mahdollisuutensa.

Lapuan Taidemuseon sijainti Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa tarjoaa museolle monia yhteistyömahdollisuuksia. Taidemuseon ja aikuisen yleisön kohtaamispisteitä löytyy kaikista kulttuurikeskuksen toiminnoista ja tapahtumista. Kulttuurikeskuksen eri toimijat voivat auttaa aikuisia löytämään myös taidemuseon yleisötyön. Rakentamalla yhteistyötä esimerkiksi kirjaston, kansalaisopiston ja musiikkiopiston kanssa taidemuseo löytää varmasti yleisötyöhönsä uusia muotoja ja mielenkiintoisia sisältöjä.

Tutkimuksessani selvisi myös, että aikuisten kalenterien täyttyessä yhdistysten ja järjestöjen toiminnasta ja monista harrastuksista, tavoittaa taidemuseo heidät parhaiten sen ryhmän kautta, missä he vapaa-ajallaan toimivat. Taidemuseon kannattaa tarjota sisältöä heidän jo valmiiksi kalenteroituun toimintaansa. Käyttämällä

näitä olemassa olevia rakenteita ja yhteyksiä pystyy taidemuseo kutsumaan toimintansa piiriin suuren määrän uusia aikuisia asiakasryhmiä. Taidemuseon täytyy vain tavoittaa kunkin ryhmän yhteyshenkilö, joka vie tietoa muille jäsenille eteenpäin ja tuo heidät museovierailulle.

Taidenäyttelyssä tapahtuvien opastusten lisäksi näyttelyn yhteyteen järjestettävä muu ohjelma tarjoaa aikuisille runsaasti erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia. Näyttelyn teemaan syventyvät luennot ja kirjavinkkaukset avaavat uudenlaisia näkökulmia aiheeseen ja musiikin kautta tuleva elämys kietoo eri taiteen muodot uudeksi kokonaisuudeksi. Erilaiset toiminnalliset työpajat, runo- ja käsityöillat sekä taidejooga mahdollistavat uudenlaisen lähestymistavan kuvien tulkintaan. Kun taidemuseon aikuisyleisö saadaan vastaanottavaiseksi erilaisille tapahtumille, voi heidät vähitellen kutsua myös omaan taiteelliseen tuottamiseen ja taidemuseon yleisötyön kehittämiseen. Asiassa pitää vain edetä hiljalleen uusia kokonaisuuksia testaten ja erilaisia keinoja sovitellen.

Tapahtumia ja toimintaa sekä hiljaisuutta ja rauhaa

Museo on paikka, jossa voi hiljentyä taiteen, kulttuurin tai historian syleilyssä, mutta se voi olla myös mielikuvitusmaailma, jossa voi päästää aistit valloilleen. Toiset museovieraat kaipaavat siihen museolehtorin apua, mutta joillekin taide-museovierailu on hiljaista syventymistä omista lähtökohdista käsin ilman, että museo yleisötyöllään asettuu katsojan ja taiteen väliin ohjaamaan kokemusta. Museon tasapainoinen tapa toteuttaa yleisötyötä turvaa myös rauhaa hakeville yleisöille omanlaisensa elämyksen saamisen museonäyttelystä. Yleisön halu säilyttää löytämisen ilo ja oivaltamisen nautinto ilman yhteisöllistä elämystä on vaatimus, jota museon pitää kunnioittaa ja antaa tilaa kaikenlaisille tavoille kohdata taide.

Taide- ja kulttuuritilaisuuksissa käymiseen vaikuttavat aikuisilla useat eri tekijät. Kulttuurikasvatuksen merkitys käytöksen muokkaajana on suuri ja siksi on tärkeää, että osallistavaa toimintaa suunnataan erityisesti lapsille ja nuorille. Nuorena hankittu kokemus osallistumisesta taide- ja kulttuuritoimintaan saattaa rohkaista osallistumaan aktiivisesti

vastaavaan toimintaan myös aikuisena. Parhaimmillaan siitä syntyy positiivisten vaikutusten ketju sukupolvelta toiselle.

Kolmasluokkalaisten taidemuseovierailu on loppuillaan ja istahdamme vielä hetkeksi Muukalaisien keskelle. Oppilaat ovat tarkastelleet Tommi Toijan veistoshahmojen kaut-

” Mitä kaikkea taide voisi tarjota arjen rakennusaineiksi ja itsensä kohtaamiseen myös aikuisille? ”

ta yksinäisyyttä, uhoamista, pelkoa, rohkeutta ja kauneutta. He ovat uskaltaneet yhdessä heittäytyä taiteen tulkintaan ja pohtineet omalla ilmaisullaan mitä tarinoita, toiveita ja mielipiteitä näillä hahmoilla on kerrottavanaan. Vierailulla on löydetty monia vastauksia ja mieleen on noussut paljon uusia kysymyksiä. Hyvästelemme Muukalaiset ja taidemuseon aulan valtaa iloisesti puliseva oppilasjoukko. Museovierailutukio on antanut hivenen lisää uusia näkökulmia ympäristön tarkasteluun. Riidanhaastaja löytää vastustajansa, yksinäinen kutsutaan mukaan leikkiin eikä hiljaista tuumailijaa hoputeta. Mitä kaikkea taide voisikaan tarjota arjen rakennusaineiksi ja itsensä kohtaamiseen myös aikuisille?

- TUOMISTO, KIRSI-MARIA 2018. Kohtaamispisteitä. Aikuiset Lapuan Taidemuseon yleisötyön asiakkaiksi.
- HOLM, P., LESKINEN, M. JA TYYNILÄ, J. 2017. Miksi museoon? Suomalaisen näkemykset museoista. 12.12.2017. Suomen Museoliitto. Saatavuus: <<http://museoliitto.fi/doc/tilastot/171212-taloustutkimus-miksi-museoon.pdf>
- JOKELA, JANNA 2014. Museolehti 1/2014.
- LEVANTO, M. & PETERSSON, S. (toim.).2004. Valistus / museopedagogiikka / oppiminen. Taidemuseo kohtaa yleisönsä. Taidemuseoalan kehittämissyysikkö Kehys / Valtion taidemuseo.
- LEVÄ, KIMMO 2014. Museo-lehti 1/2014.
- SIVONEN, O. & SORJONEN, H. 2015. Taide ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 27. Saatavuus: <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyönmuodot17.4.pdf>
- Suomen museoliitto 2015. Saatavuus: http://museoliitto.fi/doc/mielikuva-tutkimus2015/Museoliitto_kuluttajakysely_museomielikuva_marraskuu_2015_yhteenvedo.pdf

Kirjoittajat

Pia Strandman, TaT, FM, tutkinnon vastuuopettaja ja lehtori, Metropolia Ammattikorkeakoulu, pia.strandman@metropolia.fi

Pekka Vartiainen, FT, dos., tutkinnon vastuuopettaja ja lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, pekka.vartiainen@humak.fi

Katri Halonen, YTT, FL, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu, katri.halonen@metropolia.fi

Jari Hoffrén, YTT, lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, jari.hoffren@humak.fi

TÄMÄN JULKAISUN KIRJOITTAJAT OVAT KEVÄÄN 2017 – KEVÄÄN 2018 AIKANA SUORITTANEET HUMANISTISEN AMMATTIKORKEAKOULUN JA METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULUN KULTTUURITUOTTAJA YAMK -TUTKINNON. HEIDÄN KEHITTÄMISTYÖNSÄ LÖYTYVÄT SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN SEKÄ JULKAISUJEN VERKKOSIVUSTOLTA: [HTTP://THESEUS.FI/](http://theseus.fi/)

Reetta Aarre-Ahtio, tuottaja, baletin vastaava opettaja, Nurmijärven tanssiopisto, reetta.aarre-ahtio@nto.fi

Arttu Eteläpelto, Kulttuurituottaja Yamk, arpi75@gmail.com

Milla Hautala, tuotantosuunnittelija, Seinäjoen Kaupunginteatteri Oy, milla.hautala@seinajoki.fi

Maija Kylkilahti, Sinfonia Lahti, apulaisintendentti, maija.kylkilahti@lahti.fi

Susanna Kyllönen, projektipäällikkö/Luova matka -hanke, Business Finland/Visit Finland, susanna.kyllonen@businessfinland.fi

Sanna Lesonen, tuottaja, Helsingin nuorisopalvelut, tapahtumayksikkö, sanna.lesonen@hel.fi

Eero Lounela, kouluttaja/projektityöntekijä, Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, eero.lounela@luksia.fi

Sarianna Matikainen, tuotantopäällikkö, Nelonen Media Live, sarianna.matikainen@nelonenmedia.fi

Kaisa Palomäki, aluekirjastonhoitaja, Sastamalan kaupunginkirjasto, kaisa.palomaki@sastamala.fi

Marjo Pyykönen, freelance-tuottaja, marjo.pyykonen@gmail.com

Petri Pöyhönen, toiminnanjohtaja, Kulttuuritalo Lilla Villan,
petri.poyhonen@lillavillan.fi

Henri Saari, yrittäjä, Heinolan Tapahtumatoimisto Oy,
henri.saari@gmail.com

Sami Skantsi, sami.skantsi@gmail.com

Minna Taipale, Rahoitusasiantuntija, Hämeen ELY-keskus,
minna.taipale@ely-keskus.fi

Kirsi-Maria Tuomisto, museolehtori, Lapuan Taidemuseo,
kirsi-maria.tuomisto@lapua.fi

Näiden lisäksi tutkinnosta valmistuivat myös:

Richard Silin

*Fiksumpia tukimuotoja rakentamassa Kulttuuripalvelujen
avustustoiminnan kehittäminen Kauniaisten kaupungissa*

Tiina Solala, tiina.solala@gmail.com

*Miten koordinaatiohanke voi tukea hanketyön vaikuttavuutta?
- katsaus EU-rahoitteisten ja monialaisten hankkeiden
kehittämistyön juurruttamiseen*

Riikka Öörni, projektipäällikkö, Tekniikan Akatemia -säätiö,
riikka.oorni@taf.fi

*Miljoonan euron tilaisuus, Tavoitteiden kautta tuloksiin. Case:
Millennium-teknologiapalkinnonjako*

Kulttuurituotanto (ylempi AMK) – Alan asiantuntijuuden ytimessä

Kulttuurituotannon ylempi ammattikorkeakoulututkinto käynnistyi Helsingissä vuonna 2009. Tutkinto toteutetaan yhteistyössä Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) ja Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa. Tutkinnon suorittaneista opiskelijoista on vuosien kuluessa muodostunut Suomeen ainutlaatuinen kulttuurialan asiantuntija- ja kehittämisverkosto. Tähän mennessä tutkinnon on suorittanut jo lähemmäs 150 kulttuurialan ammattilaista. Kulttuurituotannon kentällä tarvitaan nopeaa reagointia muuttuviin olosuhteisiin, yhä vahvempaa erikoistumista sekä ammattiosaamisen syventämistä. Asiantuntijaosaamisessa korostuvat laaja-alaisuus sekä kyky ennakoita, soveltaa ja hyödyntää kulttuurialaan kohdistuvia yhteiskunnallisia ja kansainvälisiä muutoksia. Kysymys tuottajan henkilökohtaisen asiantuntijaidentiteetin olemuksesta ja sen rakentamisesta nousee keskiöön. Koulutuksen ytimessä onkin opiskelijan oman asiantuntijuuden kehittäminen. Tutkintoon sisältyy laaja tutkimuksellinen kehitystyö, jonka opiskelija tekee kulttuurituotannon alan kehittämisen kannalta tärkeästä aiheesta valitsemalleen organisaatiolle.

Tutkinnon sisällöt painottuvat kulttuurialan strategisten prosessien hallintaan ja johtamiseen sekä esimiestyöhön. Kulttuurialan jatkuvassa muutoksessa olevien toimintaympäristöjen niin kansallisen kuin kansainvälisen tason huomiointi on niin ikään oleellinen osa ohjelmaa.

Kulttuurisektorin tuotannollisissa asiantuntija- ja johtotehtävissä toimiville suunnattu koulutus järjestetään Helsingissä monimuoto-opetuksena. Koulutuksen laajuus on 60 opintopistettä ja sen suoritusaika on 1,5 vuotta (18 kk). Koulutukseen valitulle tulee olla alalle soveltuva pohjatutkinto sekä tutkinnon jälkeinen, vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta. Haku koulutukseen tapahtuu vuosittain syksyllä korkeakoulujen yhteishaussa. Koulutus käynnistyy hakua seuraavan vuoden tammikuussa.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

